

# DURYS

KULTŪROS IR MENO ŽURNALAS / 2026 GEGUŽĖ / Nr. 5 (149)



XXXII  
KLAIPĖDOS  
PILIES

# Džiazo

FESTIVALIS

BIRŽELIO 22-28 d.



**ELECTRO DELUXE**



**SHAPE INTERNATIONAL  
BAND/NATO JAZZ  
ORCHESTRA**



**DINO BAPTISTE &  
NIGHT TRAIN**



**BIRŽELIO 26-27 d.**  
**KLAIPĖDOS TEATRO AIKŠTĖJE**



[WWW.JAZZ.LT](http://WWW.JAZZ.LT)

Dienraštis ir portalas

**Klaipėda**

Tiesioginė transliacija per

**tv3.lt**



LIETUVOS  
KULTŪROS  
TARYBA

Pagaukim vėją su  
**ignitis**  
renewables



**VMG**



**KLAIPĖDOS**  
LAISVOJI EKONOMINĖ ZONA



**KLAP**  
Klaipėdos madaugos



**KLAIPĖDOS**  
KONTEINERŲ  
TERMINALAS



**bio** farmacija



**VIA**  
AQUARIA UAB  
PAPYRAGAI • BAKAI • BIRAI



# TURINYS

## MUZIKA

Danguolė VILDAITĖ. 51-asis „Klaipėdos muzikos pavasario“ puslapis – orkestrų spalvose 4

## IŠ ARČIAU

Evelina ZENKUTĖ. V. Matačiūnaitė: sužinome tik tada, kai pabandome 10

## TEATRAS

Gitana GUGEVIČIŪTĖ. Smurto apologetika, arba Neprailegstanti „Ilga naktis“ 18

 Daiva KŠANIENĖ. W. A. Mozarto „Don Žuanas“: Estijos nacionalinis teatras „Vanemuine“  
 Klaipėdoje 22

## ŠOKIS

 Violeta MILVYDIENĖ. Estų baletas „Grudžio lietus“ – romantiškos muzikos inspiruota  
 meilės istorija 28

Žaneta SKERSYTĖ. D. Verovka: judesys ir scena yra mano tikroji kalba 36

## KINAS

Andrius RAMANAUSKAS. Paskutinė žmonijos viltis: „Projektas Sveika, Marija“ 46

## PARODŲ SALĖSE

Agota BRIČKUTĖ. A. V. Burbos tapybos „Atvertys“ 48

Ugnė BRAZYTĖ. Kur?! 54

## GINTARO LAŠAI

Sandra BERNOTAITĖ. Pasmertųjų nebūti kalbėjimas 56

Nida TIMINSKAITĖ. Eilėraščiai 58

Alma RIEBŽDAITĖ. Covidinė kalė 61

# 51-asis „Klaipėdos muzikos pavasaris“ – orkestrų s

„Klaipėdos muzikos pavasaris“, tradicinis, jau 51-asis, vienas seniausių akademinės muzikos festivalių Lietuvoje, jau nuskambėjo. Devyni koncertai, įvairialypė programa, sudaryta iš stilistiškai skirtingų, įvairias muzikos epochas, kompozitorių ir žanrus pristatančių renginių. Tad kokie gi buvo pagrindiniai šių metų „Klaipėdos muzikos pavasario“ akcentai, įdomiausi atradimai?

## Danguolė VILIDAITĖ

Pirmasis į akis krintantis bruožas – orkestrų gausa. Festivalį drąsiai galima pavadinti orkestrų fiesta. Čia net mažieji klausytojai nebuvo pamiršti – visai šeimai skirtą edukacinę programą „Skambantys skaičiai“ iš Vilniaus atvežė Lietuvos simfoninis pučiamųjų orkestras (dirigentas Tadas Šileika). Taip pat publika išgirdo Latvijos nacionalinio simfoninio orkestro (koncertmeisterė Viena Sareika) kamerinę grupę, Lietuvos kamerinį orkestrą (meno vadovas Ser-

gejus Krylovas), Lietuvos kariuomenės orkestrą (kapelmeisteris majoras Egidijus Ališauskas). Dvi programos, kaip tarsi ir priklauso šeiminkams, „Klaipėdos muzikos pavasariui“ paruošė Klaipėdos kamerinis orkestras (meno vadovas Mindaugas Bačkus). Būtina paminėti vieną iš svarbiausių festivalio akcentų – įspūdingą Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro (LNSO, meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas Modestas Pitrenas) pasirodymą kartu su pianistu Luku Geniušu.

## Chorinės muzikos puslapiai

Net du iš „Klaipėdos muzikos pavasario“ vakarų buvo skirti vien tik chorinės, chorinės sakralinės muzikos kūrybai. Klaipėdos scenoje pasirodė Kauno valstybinis (meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas Robertas Šervenikas) ir Varšuvos filharmonijos chorai (meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas Bartoszas Michalowski). Tai, kad pastarasis kolektyvas buvo net penkis kartus nominuotas, o 2017-aisiais pelnė prestižinį „Grammy“



Festivalio atidarymo koncertas: Kauno valstybinis choras, meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas R. Šervenikas

# „Muzikos pavasario“ s palvose

apdovanojimą, tapo vienu iš labiausiai intriguojančių „Klaipėdos muzikos pavasario“ faktų, papildomu traukos centru. Gal ir ne viskas šio choro koncerte atitiko lūkesčius, bet jo profesionalumu ir meistriškumu tikrai niekas nesuabejojo. Šiek tiek daugiau apie tai.

Atliktų kūrinių stilistinė skalė buvo gana plati: nuo XV iki XXI a., nuo žymiausių Lenkijos autorių, pelniusių pasaulinį pripažinimą, iki jauniausios kartos kompozitorių – gal ir reiktų pavydėti tokio šiai tautai būdingo patriotiškumo, ištikimybės savo kultūrai. ►



venis, pianistas P. Bondaras.



Koncertas „De Falla ir ispaniškos zarzuelos“: Klaipėdos kamerinis orkestras, dirigentas J. L. Lopezas-Antonas (Ispanija), solistė R. Teran (sopranas, Ispanija).

◀ Įdomu buvo išgirsti Mikolajų Gomolką – vieną iš svarbiausių Abiejų Tautų Respublikos renesanso muzikų, išsilavinimą, tarp kitko, gavusį Vilniuje, ar kiek ankstesnės kartos atstovą Jerzy Libaną. Jo „Ortus de Polonia“ kompozicijos pradžioje stipri grigališkojo choralo įtaka, vėliau, renesanso muzikai būdingose faktūrose, girdėti intonacijos, šiek tiek primenančios anoniminio autoriaus „Gedulingą giesmę prie Barbaros Radvilaitės kapo“.

Sakoma, kad Kurpių krašte (šalia Lomžos) surinktos dainos ir papročiai, lyginant su kitais Lenkijos regionais, pasižymi archajiškesniu charakteriu. Jų originalumas patraukė ne vieno kompozitoriaus dėmesį. Koncerte skambėjo kelios chorinės dainos iš Karolio Szymanowski'o ciklo „Kurpių dainos“ ir Mikolajaus Gorecki'o ciklo „Penkios kurpių dainos“, op. 75. Lyrininiu charakteriu ir melodingu žavintiems M. Gorecki'o opusams, kaip ir anksčiau girdėtai šiuolaiki-

nei religinei muzikai, būdingi sonoristiniai ieškojimai, skonėjimasis garsais. Jos stebino sąskambių grožiu, intonavimo tikslumu. O K. Szymanowski'o judrios ir linksmos dainos, labiau susijusios su buitinais vaizdeliais, padėjo kolektyvui sužibėti dinamiškesnėmis ir žaismingesnėmis spalvomis, įdomesnėmis faktūromis, pademonstravo atskirų choro grupių ir solistų meistriskumą, mokėjimą nepaprastai tiksliai reaguoti į dirigento judesius.

Naujomis spalvomis Varšuvos filharmonijos choro interpretacijoje nušvito vieno iš labiausiai Lietuvoje vertinamo dabarties kompozitoriaus Krzysztofo Penderecki'o kūryba. Jo „Rauda Hirošimos aukoms atminti“ 52 styginiams, pasižyminti itin drastišku charakteriu, dar ir dabar laikoma etaloniniu avangardinės muzikos pavyzdžiu. Nepaprastus menininko gabumus įrodo ir tas faktas, kad 1959-aisiais, ką tik baigęs aukštuosius muzikos mokslus, Jau-nųjų kompozitorių konkursui anonimiškai pateikęs tris savo savarankiškai parašytas kūrinius, jis laimėjo pirmą ir dvi antrąsias premijas. Koncerte atlikti religiniai šio autoriaus opusai atskleidė „romantiškąją“ jo kūrybos pusę. Melodingas, netikėtai jautrus *Sanctus* iš „Missa brevis“ padarė, turbūt, didžiausią įspūdį.

## Reveransas latvių kūrėjui

Aktuali maldos už taiką tema, ne kartą akcentuota lenkų kūrėjų religiniuose opusuose, buvo svarbi ir Klaipėdos choro „Aukuras“ (meno vadovas ir dirigentas Tomas Ambrozaitis) koncerte kartu su Klaipėdos kameriniu orkestru. Tik šįkart muzikos garsais ji išreikšta giliau ir jausmingiau. Buvo atliktos Pėterio Vasko chorinės kompozicijos „De pacem Domine“ ir „The Fruit of Silence“ bei koncertas violončelei ir orkestrui Nr. 2 „Būtis“ (solistas M. Bačkus).

„De pacem Domine“ suskambėjo veikia kaip ekspresyvus šauksmas iš nevilties nei tradiciškai rami malda. Gi „The Fruit of Silence“ į prasmingus dalykus klausytojus vedė per tykų judėjimą, sąskambių grožį ir prasmingus žodžius (mintys šv. Motinos Teresės iš Kalkutos), tarsi kelio gaires į ramybę, kontempliaciją, iš tylos per maldą, tikėjimą... Gal tikrai muzika šiame bedvasiame pasaulyje gali tapti, anot kompozitoriaus, mūsų sielos maistu.

Pagrindinis šio vakaro akcentas – P. Vasko koncertas violončelei ir orkestrui Nr. 2 „Būtis“. Jo taip pat negalima priskirti tipiškiems šio žanro pavyzdžiams. Kūrinys pradėdamas nebūdingu epizodu – solisto kadencija (gal įžanga, monologu), taip kompozitorius mus visus tarsi kviečia bent akimirksniui sustoti, įsiklausyti, greičiau pajaušti nei apmąstyti buvimo čia ir dabar prasmę. Kelios violončelės replikos pačioje pradžioje, mažus *cantabile*, gana mechaniš-

kas ir motoriškas *allegro* judėjimas – savo „pasakojimą“ M. Bačkus dėstė nuosekliai ir aistringai, plačiais „tapybiniais“ mostais, pakylėjo iki neįtikėtina dramatiškų viršūnių.

Galima tik pastebėti, kad P. Vaskas ne veltui laikomas vienu žymiausių ir dažniausiai pasaulyje atliekamų dabarties latvių kompozitorių. Lietuvoje jo muzika skamba taip pat gana dažnai, ypač šiemet, minint garbingą šio menininko 80-ųjų gimimo metų jubiliejų. Muziko ryšiai su mūsų kraštu tikrai nėra formalūs. Pirmąją savo specialybę – kontrabosą – jis studijavo Lietuvos konservatorijoje (dabartinėje LMTA), už nuopelnus puoselėjant mūsų kraštų kultūrinius ryšius buvo įvertintas Gedimino ordinu.

## Ir ispaniška gaida

Kitas svarbus Klaipėdos kamerinio orkestro (praturtinto pučiamaisiais ir mušamaisiais instrumentais) pasirodymas „Klaipėdos muzikos pavasaryje“ buvo susijęs su ispaniškos muzikos pavasaryje koncertu, klasikine sarsuela (solistė sopranas Ruth Teran) ir žymiausio ispanų modernizmo atstovo Manuelio de Falla's kūryba.

Sarsuelų vaidinimuose susipina įvairių stilių, muzikavimo formų ir žanrų, būdingų šiam regionui, bruožai. Tai tarsi spalvingi, ryškūs muzikiniai paveikslai, sudaryti iš liaudies muzikos, flamenko, chotos, operetės ar tradicinio teatro elementų. ▶



Koncertas „Svečiuose Latvijos nacionalinis simfoninis orkestras“: Latvijos nacionalinio simfoninio orkestro kamerinė grupė, solistė V. Sareika (smuikas, koncertmeisterė).



Koncertas „Klaipėda švenčia Peterio Vasko 80-meį“: Klaipėdos kamerinis orkestras, Klaipėdos choras „Aukuras“ (meno vadovas ir dirigentas T. Ambrozaitis), solistas M. Bačkus (violončelė).

◀ Dainose natūralu savo emocijas išreikšti ne tik tradiciniu dainavimu, bet ir judesiu, kalbėjimu. Tad net ir nemokėdamas ispanų kalbos, gan greitai pasiduodi šio temperamentingo ir manieringo žanro poveikiui.

Koncertui pasirinkti skirtingi numeriai padėjo atskleisti įvairias ispanų dainininkės R. Teran galimybes, meistriskumą. „Moreno Torroba Habanera“, pavyzdžiui, pasižymėjo itin aistringa jausmų išraiška, baskų kilmės kompozitoriaus Jesuso Guridi „Romanza de las flores“ lyriškas

numeris, lyginantis meilę su gėlių žiedais, išryškino balso kantileną, mokėjimą išgauti subtilesnius atspalvius. Negalėjo nesužavėti koloratūriniam sopranui būdingas virtuoziškumas, lengvai išdainuojami sudėtingiausi, vingriaisi pasažai, trelės, platus balso diapazonas, ypač aukštieji registrai, ir, žinoma, pačios muzikos grožis. Solistei šiame žanre suteikiama daug interpretacinės laisvės, tad labai svarbu pritarime sekti ir tiksliai pritari kiekvienam *rubato*, ne tik ritminiam, bet ir emociniam pasikeitimui.

Klaipėdos kamerinis orkestras, vadovaujamas dirigento Jose Luiso Lopezo-Antono, šią užduotį įveikė puikiai.

Didesnį įspūdį šiame muzikiniame vakare taip pat paliko spalvingoji, komišką istoriją pasakojanti M. Falla'os siuita „Magistratas ir malūnininko žmona“, leidusi orkestrui sužibėti įvairesnėmis spalvomis, bei efektinga ir itin virtuoziška, pašėlusio tempo intermedija iš Geronimo Gimenezos sarsuelos „Luiso Alonso vestuvės“ – ne kiekvienam orkestrui įkandamas riešutėlis. Bravo.

## Finalo triumfas

Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro koncerte, vadovaujant M. Pitrėnui, atlikti dviejų ryškiausių romantizmo atstovų, monumentalųjų simfoninės muzikos kūrėjų, opusai: Johanneso Brahmsio koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 1 d-moll (solistas L. Geniušas) ir Antonino Dvoržako simfonija Nr. 7 d-moll. (Nors pastaroji simfonija laikoma viena geriausių A. Dvoržako kūryboje, tačiau, kad ir kaip keista, nėra tokia populiari kaip jo simfonija Nr. 9 e-moll, „Iš Naujojo pasaulio“, atliekama rečiau.)

Įdomi J. Brahmsio koncerto fortepijonui ir orkestrui Nr. 1 d-moll atsiradimo istorija. Šio kūrinio idėja brandinta beveik penkerius metus ir patyrė įvairias modifikacijas. Pirmiausia jis sumanytas kaip sonata dviem fortepijonams, vėliau – kaip simfonija, kol galų gale įgavo savo paskutinį variantą, kad ir kaip keista, susapnuotą sapne (apie tai autorius užsimena laiške Clarai). Manoma, kad pirmoje dalyje kompozitorius išreiškė savo sudėtingus išgyvenimus, pyktį ir sielvartą, patirtus po jo artimo bičiulio kompozitoriaus Roberto Schumanno ligos ir bandymo nusižudyti. Antroji dalis – tarsi malda (pats kompozitorius jos žodžius užrašė partitūroje), susipinanti su giliais, lyriniais meilės išgyvenimais, skirtais, greičiausiai, Clarai. Ir greitas, gyvas, jaunatviška energija trykštantis finalas, tarsi gyvenimo, nugalint bet kokias kliūtis, triumfas. Visa tai koncerte – L. Geniušo ir LNSO interpretacijoje – publika išgirdo. Atrodė, kad solistui nėra nieko neįmanomo: sunkios akordų kaskados ar trapūs, tarsi laike ištirpstantys treliai, dainingoji kantilena ar greitai pašėlusio tempo pasažai, sudėtingai polifonizuota faktūra. Ir, žinoma, gilus bei brandus šio jauno atlikėjo muzikos pajautimas. Fortepijono partija šiame koncerte laikoma viena iš sudėtingiausių muzikos istorijoje.

Romantiškasis muzikos grožis, pagaunantis jo jausmingumas, perteiktas išpūdingais simfoninio orkestro garsais – toks įsiminė finalinis šiemečio „Klaipėdos muzikos pavasario“ akordas, ryškus ir pergalingas.



**MRF**  
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Festivalio uždarymo koncertas: Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas M. Pitrėnas), solistas L. Geniušas (fortepijonas).

Kęstučio Meliausko ir Egidijaus Lisovojaus / KKS archyvo nuotr.

# V. Matačiūnaitė: sužinome tik tada, kai pabandome

Nestandartas. Kažkur šiame tekste dar nuskambėsiantis žodis puikiai apibūdina aktorę, dainininkę Viliją Matačiūnaitę, 2019-aisiais Klaipėdoje pasukusią vaidybos keliu ir pajūryje likusią iki šiol. Nestandartinis privalėjo būti ir šis pokalbis: ne apie sėkmę scenoje, produktyvumą ar tviskėjimą, o apie stabtelėjimus, pasitikėjimą Dievu ir švelnumą sau. Atsipalaiduokime, atleiskime vadeles, siūlo Vilija.

Evelina ZENKUTĖ

## Pauzė – stebėjimui

*– Dar studijuodama aktorystę profesoriaus Valentino Masalskio kurse, palygindavote save tai su vaiku, turinčiu pasivyti suaugusiuosius, tai su mechanizmu, kurį reikia surinkti. Gavusi diplomą ir sukūrusi debiutinį Medėjos vaidmenį Telšiuose, sakėte, kad jaučiatės tarsi viščiukas. Po studijų prabėgo treji metai. Ar jau užaugote?*

– Manau, ne, nespėjau. Galiausiai ne tik neužaugau – jei tam apskritai nereikia viso gyvenimo, bet buvau priversta padaryti pauzė – per 2025–2026 metų sezoną nesukūriau nė vieno naujo vaidmens. Anei jokio jokiamo teatre. Pamenu, dėstytojas profesorius V. Masalskis per paskaitas mums vis kartodavo, kad sceninį raumenį treniruoti reikia nuolat. Kokie teisingi žodžiai. Metų pertrauka aktoriumi – ilgokas laiko tarpas.

*– Turbūt ir jautrus?*

– Iš pradžių jaudinausi, kad, rodos, nieko nedarau, teatrinis gyvenimas nevyksta, kaip norėčiau. Vis dėlto greitai supratau šiame etape turinti dalykus priimti tokius, kokie jie yra, o jau tada iš jų išpešti kiek galima daugiau naudos.

*– Ir pradėjote...*

– Žiūrėti spektaklius. Auksinių scenos kryžių komisijoje besidarbuojantis režisierius Gytis Padegimas per trejus metus pamatė apie tris šimtus spektaklių. Sužinojusi šį faktą, tvirtai nusprendžiau – noriu būti kaip G. Padegimas. Turiu būti. Privalau stebėti, analizuoti, aiškintis, kas patinka ir nepatinka, tenkina ir netenkina, kur matau štampos, klišes. Kitaip tariant, ėmiau formuoti asmeninį skonį, aktorinį požiūrį, gilintis, ko noriu iš paties teatro ir savęs.

*– Iki G. Padegimo produktyvumo turbūt dar šiek tiek trūksta?*

– Per penkis pastaruosius mėnesius pamaciau apie trisdešimt spektaklių visoje Lietuvoje. Į sąrašą įtraukiu ir internetines

peržiūras, eskizus, skaitymus. Tikiuosi, iki sezono pabaigos šį skaičių papildysiu dar maždaug dešimčia.

## Nepatogūs klausimai

*– Turbūt pamačius tiek jau galima įvardyti šiek tiek tokias tendencijas. Kokia teatrinė mozaika dėlėjosi?*

– Šio sezono scenos darbų reviziją dar tik planuoju atlikti. Vis dėlto labai ryškiai išsiskiria spektakliai, kurie man baisiai nepatiko. Juos atsimenu geriausiai. O sužavėta jais nelikau todėl, kad taip ir nesupratau, kodėl režisierius pasirinko vieną ar kitą medžiagą, ką ja norėjo pasakyti, kokia jo pozicija, ką turiu išsinešti namo. Žiūrėjau tuos spektaklius ir net jaučiau sunkumą dėl aktorių, kurie scenoje darė tai, ko akivaizdžiai nenorėjo, ar iš paskutinių jėgų ieškojo būdų savo veiksmams, kartais net visam įkūnijamam personažui, pateisinti. Tiesa, tų prastų darbų kontekste net vidutiniškai pastatymai pakildavo į kitą lygį. Nors iki šiol nesu tikra, ar vertinti spektaklius atsižvelgiant į kontekstą visada gerai, – pažintis su šia industrija tik prasideda.

*– O kadaise dėl įvairių objektyvių priežasčių – projektų televizijoje, muzikinės karjeros, gyvenimo užsienyje – teatru laiko tiesiog neturėjote.*

– Gal net buvau nesuinteresuota juo domėtis. Į teatrą panirau, drauge ir labai intensyviai skaityti pradėjau tik 2019-aisiais įstojudi studijuoti aktorystę. Tuo metu būdama 32-jų, nuo vos mokyklą baigusiu ►



Tik dabar, praėjus trejiems metams po aktorystės studijų baigimo ir kiek stabtelėjus teatro mašinai, aktorė, dainininkė V. Matačiūnaitė mokosi gyventi ramiau, mažiau reikalaudama iš savęs. Elly Jurelly / „Foto Alibi photography“ nuotr.



Aktorysės studijų diplominiam darbui – monooperai „Žmogaus balsas“ (rež. V. Masalskis) – V. Matačiūnaitei teko pramokti prancūzų kalbos.  
Eglės Sabaliauskaitės nuotr.

## VIZITINĖ KORTELĖ

**Vilija Matačiūnaitė** gimė 1986 m. birželio 24 d. Vilniuje.

Balsą lavino Artūro Noviko džiazo mokykloje, Onos Valiukevičiūtės studijoje „Mikrofonas“, kurį laiką mokėsi dainuoti pas Rositą Čivilytę.

2005 m. baigė Vilniaus Užupio gimnaziją.

2005 m. užėmė antrąją realybės šou „Kelias į žvaigždes“ vietą.

2011 m. Vilniaus kolegijoje baigė populiariosios muzikos, o 2016 m. Lietuvos edukologijos universitete – muzikos edukologijos bakalauro studijas.

2014 m. su autorine daina „Attention“ atstovavo Lietuvai Danijoje vykusiame „Eurovizijos“ dainų konkurse.

2023 m. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Klaipėdos fakultete baigė aktorystės studijas (kurso vadovas prof. Valentinas Masalskis).

2023 m. pristatyta monoopera prancūzų kalba „Žmogaus balsas“ (rež. prof. V. Masalskis), kurioje atliko Moters vaidmenį.

Šis muzikinis spektaklis, vėliau įtrauktas į Klaipėdos jaunimo teatro repertuarą, buvo V. Matačiūnaitės baigiamasis aktorystės studijų darbas.

Nuo 2023 m. bendradarbiauja su Telsių Žemaitės dramos teatru. Jame sukūrė pagrindinį Medėjos vaidmenį spektaklyje „Medėja“ (rež. Badri Tserediani), to paties režisieriaus pastatyme „Geismų tramvajus“ įkūnijo Blanšos Diubua personažą, o jo spektaklyje „Oskaras ir ponija Rožė“, kuriam kūrė ir muziką, suvaidino Motiną. Pasirodė 2024 m. kurtuose spektakliuose „Narcizas ir Auksaburnis“ (rež. Dominykas Matulionis) bei „Vasaros diena“ (rež. Paulius Pinigis).

2025 m. prisijungė prie Klaipėdos koncertų salės choro „Aukuras“.

Išleido tris albumus: 2006 m. – debiutinį „Mylėk“, 2014-aisiais – „Attention!“, šiemet – „Aš kaip visi“.

Dalyvavo daugybėje televizijos projektų, „Eurovizijos“ atrankose, vaidino serialuose, pasirodė ir nugalėjo ne viename vokaliname konkurse Lietuvoje ir užsienyje.

◀ bendrakursių jaučiau didelį atotrūkį – ypač kalbant apie privalomąją literatūrą. Pamenu, griebiau visas įmanomas knygas. Ir ne tik. Dievas mato, stengiausi: anksti kėliausi, bandžiau pasivyti kurso draugus, sportavau, domėjausi viskuo, kuo tik įmanoma. Laikas buvo be galo intensyvus, drauge daug davė man kaip žmogui. Šventai tikiu, kad viskas, ką įsiurbiamė į save, sukuria naujas neuronų jungtis, kurios kažkokiu būdu atneš didelę naudą. Vienareikšmiškai. Gal todėl intensyvaus spektaklių žiūrėjimo nelaikau kompensacija už kažką, ko



Baigiamojo aktorystės studijų spektaklio „Kambarinės“ (rež. V. Masalskis), sukurto pagal Jeano Genet pjesę, akimirka. Nuotraukoje – aktorės V. Matačiūnaitė ir Kornelija Kiniulytė.

Eglės Sabaliauskaitės nuotr.

nepatyrčiau praeityje. Veikiau tai investicija į sritį, kuri mane domina ir su kuria noriu sieti savo ateitį.

– **Akivaizdu – teatras jums svarbus. Bاندėte rasti atsakymą, kodėl scenos fronte šis etapas tuštesnis?**

– Turiu vieną versiją – spektaklio kūrimo procese keliu daug klausimų.

– **Nepabijokime įvardyti tiesiai – kažkam galite pasirodyti nepatogi?**

– Turbūt. Apie tai šnektelėjusi su vienu kitu teatro režisieriumi, supratau, kad mano klausimų lavina kai kuriuos kūrėjus gali pastatyti į neįaukią padėtį – neva kvestionuoju jų autoritetą ar kompetencijas. Bet tai netiesa. Iš tikrųjų tenoriu žinoti. Jei teiraujuosi, kodėl režisierius renkasi tam tikras spektaklio, jo personažų išraiškos formas, tai tik todėl, kad man svarbu įsitikinti, ar judame ta pačia kryptimi. Juk vėliau dėl šio režisieriaus, jo idėjos eisiu kovoti. Turiu suvokti, už ką teks atstovėti scenoje. Galų gale, suprasdama režisieriaus sumanymus, geriau juos įgyvendinsiu. Rodos, taip aišku ir elementaru.

– **Na, veikiausiai kažkas kažko bijo. Gal giliai viduje ir kompleksuoja.**

– O juk režisierius ir aktoriai turi būti suokalbininkai. Tai dėstytojo V. Masalskio

mintis. Ir ji labai teisinga. Jei nesame suokalbininkai, vadinasi, nesusišnekame. Kai nesusišnekame, kūrybinis procesas tampa sudėtingas ar net neįmanomas.

– **Bet štai daugelis renkasi nutylėti.**

– Aš nebijau. Nebijau negauti darbo, nebijau jo prarasti. Tai nereiškia, kad nevertinu pasiūlymų ar jau pradėtų veiklų, ne, jokių būdu, tiesiog nebijau. Jei pajuntu turinti apginti savo įsitikinimus, niekada nenu tylėsiu. Net rizikuodama atsiveikinti su vienu ar kitu projektu. Viskas gerai, vadinasi, mums ne pakeliui ar dar ne pakeliui, o manęs laukia kažkas kito. Viena mano draugė gerai pasakė: dažnai „ne“ priimame kaip asmeninį įžeidimą. Nors tai tiesiog atsakymas. Tiek „taip“, tiek „ne“. Valentinas irgi vis ragindavo nesuireikšminti – „ne“ nėra apie mus asmeniškai, labiau apie mūsų tinkamumą vienoje ar kitoje vietoje.

## Vėžlio ir sraigės kova

– **Apskritai žmogaus gyvenimas cikliškas, banguojantis. Stojiškai, ugdant vidinę ramybę reikia priimti jo išbandymus: Telsių Žemaitės dramos teatre** ▶

◀ *jūsų įkūnytos Medėja ar Blanša Diubua gali užleisti vietą Vilijai-dainininkei ar Vilijai-spektaklių žiūrėtojai. Ir ką? Pasaulis nesugrius. Juk nesugriuvo?*

– Su aktorystės studijomis į gyvenimo lenktynes paleidau teatrui bei muzikai atstovaujančius vėžlį ir sraigę. Viename etape į priekį išsiveržia vienas, kitame – kitas. Baigusi mokslus iš pradžių bijojau negauti jokių vaidmenų, tad grįžau prie muzikos, kuri irgi neatnešė norimų rezultatų. Galiausiai vis tiek sulaukiau su teatru susijusių pasiūlymų – Telšiuose su režisieriumi Badri Tserediani ir komanda pradėjome kurti „Medėją“, „Geismų tramvajų“, tapau spektaklio „Oskaras ir ponija Rožė“ kompozitore. Autorinė muzika pasistūmė į antrą planą. Dabar atsitraukė teatras, o ši pauzė suteikė galimybę išleisti albumą „Aš kaip visi“.

– *Panašu, šių lenktynių organizatorius pasistengia, kad nebūtų nuobodu?*

– Ko gero. Todėl, kad ir kaip klostytųsi gyvenimas, stengiuosi nenusiminti. Kartkartėmis sau vis primenu kadaise režisieriaus Dominyko Matulionio užduotą man klausimą: Vilija, ką, tu nepasitiki Dievu? Kiekvieną sykį vis iš naujo suklustu. Pala pala, juk pasitikiu. Tai ko jaudinuosi? Miškas matyti iš tolo. Būnant jame – tik medžiai. Taip ir Dievas. Kai tik suabejoju kažkuo, iškart sau pakartuju, kad vienintelis jis aprėpia visą piešinį. Pati juk tikrai negaliu įvertinti, kur visoje didelėje šaškių lentoje yra mano figūrėlė. Ir net kai, rodos, visai blogai, blogai nėra. Tokiomis akimirkomis belieka savo dėmesį, laiką sutelkti į savęs tobulinimą.

– *Sykiu nesureikšminant vienos ar kitos veiklos. Teatras štai labai sudievinamas.*

– Kuo labiau įsitempi, kažką siaubingai stipriai nori pasiekti, tuo sunkiau tai ateina. Reikia paleisti, atsipalaiduoti. O svarbiausia – vadovautis širdimi. Tik kad ji prabiltų, būtina duoti jai laiko, erdvės.

## Doros ir sąžinės paieškos

– *V. Masalskio inkubatoriuje augote maitinami ir skiepijami vertybėmis. Ne tik teatrinėmis, bet ir humanistinėmis. Toje gyvenimo ir sceninėje – ar veikiau užkulisi-nėje – mėsmalėje nepasigendate idealizmo? Nenusivylėte teatru apskritai?*



Klaipėdos jaunimo teatre V. Matačiūnaitė sukūrė vaidmenį režisieriaus P. Pinigio spektaklyje „Vasaros diena“.  
Mato Mačiulskio nuotr.

– Negaliu sakyti, kad pamačiau baisų purvą, nes ir neteko bendradarbiauti su daug scenos meno įstaigų. Gal labiau užkliuvo biurokratija. Drauge supratau, kokia galinga jėga yra komanda ir – priešingai – kaip sunku dirbti, kai jos nariai veikia kas sau. Rodos, tos pačios srities vienijami žmonės turėtų žiūrėti panašia kryptimi. Deja. Galiausiai ir povandenines sroves imi jausti. Teatre, kaip ir apskritai gyvenime, nemažai nekalbėjimo ir nesuskalbėjimo, egoizmo, individualizmo. Vadinasi, nesuvokiama paprasta tiesa – vienas lauke ne karys. Nors iki šiol šventai tikiu, kad bendrą tikslą turinti komanda gali rasti sąlyčio taškų, komunikuoti ir tą tikslą realizuoti. Nereikia net būti draugais.

Galų gale, kai vertybių koncentracija mano aplinkoje sumažėja, atgaivinti dvasią, papildyti ją gera energija, idėjomis padeda pabendravimas su Valentinu. Vis dar jaučiu didelį poreikį bent kartais su juo susitikti. Pamenu, kartą Panevėžyje žiūrėjome dėstytojo premjerinį spektaklį. Po visko pasilikome, susėdome pasikalbėti. Dar sykį išgirto sakinio apie teatro bacilą – deja, per skubėjimą, buitį buvau jį užmiršusi – užteko aistrai įsižiebtį iš naujo. Kaip man reikėjo vėl ir vėl pasigauti tą užkratą, tada pagalvoju. Įsikraunu ir susitikdama su aktoriais, kitais menininkais. Jaučiuosi maitinama, palaikoma tų, kurie šiuo metu aktyviai gyvena teatru ar kultūra apskritai.



*– Kas negirdėjo apie V. Masalskio magiją, jo ir studentų ryšį. O pasiginčyti, nesutarti tekdavo?*

– Studijuodama dažnai paprieštaraudavau. Valentinui tai nepatikdavo. Bet ir jis su manimi neretai nesutikdavo. Susikirsti teko ne kartą. Vis dėlto akademijoje mums buvo diegiama pati geriausia vertybių sistema, kuria be galo tikėjome. Ar V. Masalskis klysta? Žinoma. Jis irgi žmogus. Beje, suprantantis savo ribotumą, mokantis pripažinti, kad kartais būna neteisus, ar, reikalui esant, nebijantis atsiprašyti. Sąžiningumas ir dora – kaip tai svarbu. „Dora“ yra Valentino žodis.

*– Jau nebepamenu, kada jį girdėjau kasdienėje kalboje. Pamiršome?*

– Dėstytojo žodyne jo būdavo daug. Mes irgi turėtume jį vartoti dažniau. Juk visi kažkur giliai turime šią savybę, egzistuoja ta sąžinė, tik ją užčiaupiamo. Jei bent prieš save būtume sąžiningesni. Tik šiek tiek. Pripažįsti sau klydęs, bandai pasitaisyti, būti geresnis žmogus. Tiek nedaug reikia, kad pradėtum vykti pokyčiai. O juos pamatęs, pagautas azarto, užsimanai dar daugiau.

*– Greta doros – ypač šiame abejingumo, cinizmo ir pasyvumo pasaulyje – nuostabiai dera aistra, jautrumas, drąsa. Man atrodo,*

*šia ne tokia dažna kombinacija esate apdovanota ir jūs. Tikiuosi, neprieštaraujate?*

– Laimė, man pasisekė – aistros, jautrumo ir drąsos netrūksta srityse, kurios mane džiugina ir kurios yra svarbios profesiniame kelyje. O šiaip gyvenime būnu visokia: ir baili, ir abejinga, ir pikta ar dar kokia tik norite. Vienos emocijos kartais veikia kaip apsaugos mechanizmai, kitos padeda siekti tikslų, tampa stimulu tobulėti. Turbūt belieka suprasti, kurias iš jų vienokiose ar kitokiose situacijose verta maitinti ir auginti. Galiausiai svarbu būti atlaidžiam tiek sau, tiek kitam, irgi tokiam pačiam visokiam žmogui.

## Antiproduktyvumo pamokos

*– Ko gero, meluotume, jei sakytume, kad aktoriaus gyvasties nepalaiko dideli vaidmenys, darbas su geriausiais režisieriais, pilnos didelės salės, apdovanojimai. O jei priešingai: salės – tuščios, vaidmenys – antraplaniniai, įvertinimų nesulaukiama. Per turbūt dvidešimt sceninės karjeros metų esate nemažai laimėjusi, pasirodžiusi prieš milžiniškas auditorijas. Pavyktų priimti nespindėjimą?*

Svajoti ir kelti sau, atrodytų, net nepasiekiamus tikslus yra būtina. Dar svarbiau – tikėti galimybe juos realizuoti ir judėti jų link.

– Taip irgi gali nutikti. Tik nereiškia, kad su šia perspektyva dabar turiu susitaikyti ir nesiekti daugiau. Jei susitaikysiu – sustosiu, o kai žmogus sustoja – krenta žemyn. Svajoti ir kelti sau, atrodytų, net nepasiekiamus tikslus yra būtina. Dar svarbiau – tikėti galimybe juos realizuoti ir judėti jų link. Štai pernai gegužę sau pasakiau: iki liepos turiu išleisti EP – 5–8 dainų albumą. Aplinkybės susiklostė taip, kad nepavyko. Viskas gerai. Paleidau. Leidau sau nepykti ant savęs. Svarbiausia, kad stengiausi, bandžiau, po truputį ėjau pirmyn. Albumas pasirodė šiomet. Jei pernai nebūčiau žengusi pirmų žingsnių, šių metų rezultato gal net nebūtų. Tikslas – tarsi ne visai tiksliai nubraižytas žemėlapis. Niekada nežinai, kur ir kada susidursi su apylanka ar kita kliūtimi. Tik žiūrėti į tą žemėlapią nepakanka – privalai pajudėti. ►



2025-aisiais prie Klaipėdos koncertų salės choro „Aukuras“ prisijungusi V. Matačiūnaitė jame atlieka tenoro partijas.

◀ – **Sakoma, svajok drąsiai. Ir tikrai, turbūt sąmoningu profesinio gyvenimo prioritetu niekas nelaikys darbo kokioje nors kultūros namų salytėje.**

– Sėdėti toje kultūrėje ir nieko neveikti reikėtų susenti anksčiau laiko – tapti burbuliuojančiu ir save graužiančiu žmogumi. Bet galima norėti tą salytę paversti rajono traukos centru, užimti jaunimą, edukuoti vietinius ir vis nenustoti galvoti, ką naujo tai įstaigai galima duoti. Net šiuo atveju tikslas keičia situaciją.

– **Kartais atrodo, kad vaidindamas tokioje mažoje mažo teatro salytėje sulauksi nuoširdesnės, labiau jaučiančios publikos. Dažno, tikėtina, didžiųjų miestų žmogaus teatras nebejaudina. Kas su mumis vyksta? Gal ir jūs patiriate kažką panašaus?**

– Mane jaudina nuoširdumas, jaudina tikrumas. Ir priešingai – kai matau, kad scenoje tiesiog bandoma įtikti žiūrovams, nėra tos tyros emocijos, lieku abejinga. Galima neišmanyti visų teatrinių triukų, bet netikrumą pajus visi. Juk ne tik girdime, matome, bet savo čiuptuvėliais pagauname ir vibracijas, energiją, obertonus. Kita vertus... kiek daug subtilių detalių turi tinkamai sukristi, kad spektaklis paliestų.

Kartais nesikloja patiems aktoriams – jiems irgi būna prastų dienų; kartais žiūrovai ateina pavargę, išsiblaškę, pikti. Vis dėlto, kol egzistuoja nuoširdumas, kol širdis gyva, ir žmogus leidžia jai kalbėti, didesnė tikimybė, kad teatras palies. Gal tiesiog tiek aktoriams, tiek publikai keliamo pernelyg didelių reikalavimus. Kartais ir į rodytojus, ir į žiūrėtojus reikėtų žvelgti atlidžiau – tiesiog atleiskime vadeles.

– **O, taip, puikūs mūsų draugas perfekcionizmas...**

– Ir produktyvumas. Toli žiūrėti nereikia. Pati iš savęs labai daug reikalavdavau. Pamenu, kelias dienas nieko neveikusi, kartą sau papriekaištavau: blogai, Vilija, labai blogai. O tada sustabdžiau save. Ne. Nieko čia blogo. Neprivalau kiekvieną dieną iš savęs spausti maksimumo. Juolab būdama laisvai samdoma menininkė, neturiu niekam atsiskaityti. Kartais tiesiog reikia atsitraukti, leisti neskubėti, pažiūrėti kvailą filmą ar nuvažiuoti prie jūros.

– **O dar sakoma, kad Klaipėda žmones pristabdo.**

– Man nutiko priešingai. 2019-aisiais atvykusi į uostamiestį, ketverius studijų metus ir dar

kurį laiką po jų gyvenau vadovaudamasi itin griežta disciplina. Sykį tuo be proto aktyviu periodu vieno draugo paklausiau: jei dabar numirčiau ir ant antkapio turėtum užrašyti man skirtą žinią, kokia ji būtų? Pagaliau galiau pailsėti, kiek pagalvojęs atsakė jis. Likau sukrėsta. Pradėjau galvoti, kokią mane mato žmonės. Tada supratau, kad laisvadienių aš neturėdavau, net sekmadieniais „keldavausi su žadintuvu“, visada prisigalvodavau, kaip save užimti: sportas, Biblija, kalbų mokymasis, skaitymas, tas, anas, trečias... Ir tik dabar, praėjus trejiems metams, kai baigiau akademią, kiek stabtelėjus teatro mašinai, mokausi gyventi ramiau, labiau atsipalaidavusi, mažiau reikalavdama iš savęs. Taip, daug ką lemia aplinkybės, gal po pusmečio kalbėsiu kitaip, bet dabar etapas toks – galiu sau leisti nieko neveikti. O jei galva vėl apsunksta, geriausiai padeda didelis fizinis krūvis ir karšta pirtis.

## Misija – plėsti akiratį

– **Dainavimas irgi atrodo nuostabi terapija. Kaip, bent iš pirmo žvilgsnio, soluojan-**



KKS archyvo nuotr.

**čios natūros žmogus jaučiasi Klaipėdos koncertų salės mišriame chore „Aukuras“?**

– Pamenu pačią pirmą repeticiją, po kurios Virginijus Pupšys priėjo prie manęs ir paklausė: tu išvis moki dainuoti? Išsi-žiojau. Negirdžiu tavęs, sako. *Ok*, pastabą išgirdau, tada pagalvojau. O iš tikrųjų juk tiesiog nediršau. Pirmiausia norėjau susivokti, kaip skamba kolegų balsai, prisiderinti. Tai užtruko, gal net pusmečio prireikė, kol atsirado užtikrintumas. Nors esu studijavusi muziką, kad ir kaip būtų, atėjau iš *popso* pasaulio, tad skaityti kartais išties sudėtingų kūrinių natas nebuvo mano duona kasdieninė. Turėjau įsidrąsinti, prisiminti nemažai teorinių dalykų, galiausiai atlaidžiau pažiūrėti į faktą, kad kai kas gali eitis lėčiau nei kitiems choristams. Laimė, tai supranta ir mano vadovai.

**– Chore atliekate tenoro partijas. Kaip vyriškoji kolektyvo pusė priėmė šį faktą?**

– Tikrai puikiai. Beje, prieš penkiolika metų „Aukure“ jau dainavo moteris tenorė. O štai per jungtinius chorų koncertus yra buvę visko. Ne kartą teko išgirsti pastabų, kad stoviu ne savo vietoje, todėl turėčiau eiti prie moterų. Ar tai išimtinai vyrų

reikalas? Noriu tikėti, kad ne. Kas žino, gal kokį nors itin aukšto balso savininką moterys irgi norėtų pavaryti.

**– Ech, tie stereotipai...**

– Egzistuoja, tikrai egzistuoja. Ir kaip nudžiungu, kai jungtiniuose koncertuose sutinku kitas tenorų partijas atliekančias moteris. Jų labai labai nedaug, bet vis dėlto jų yra. Suvokimas, kad nesu viena tokia, mane labai nuramina.

**– Chore atliekamos vyriškos partijos, sąlyginai vėlyvos aktorystės studijos, nuolatinis mokymasis vis išbandant kažką naujo. Teko pamąstyti, kodėl vis kitaip, nestandartiškai, gal net nepatogiai?**

– Ko gero, ne veltui likimas mane įstumia į vėžes, kurios nėra įprastos. Gal tokia mano misija – savo netradiciniu buvimu plėsti kitų akiratį. Mes taip dažnai galvojame, kad gali būti tik taip, o štai, pasirodo, ne tik. Gali būti visaip. Ir kaip gera tapti įkvėpimu – antrame kurse sužinojau, kad vienas vyrukas jau irgi gerokai praėjus laiko, kai baigė mokyklą, įstojo studijuoti režisūrą, nes pasekė mano pavyzdžiu. Nors, tarkime, užsienyje studijuoti aktorystę net vėlesniame amžiuje

nėra didelė retenybė. Štai, kadaise įstojęs į teisę, mano kolega buvo daugiau nei šešiasdešimties metų. Kaip nuostabu, kai pagalvoji, kad žmogus neįspraudžia savęs į rėmus. Mokytis galima ir net būtina visą gyvenimą.

**– Belieka sukaupti drąsos nestandartiniams sprendimams priimti.**

– Po kelių ženklų, vedusių aktorystės link, paskutiniu tapo mano mamaitės aktorės Dalios Michelevičiūtės žodžiai: Vilyte, kodėl nemačiau tavęs stojamuosiuose; nesigailėsi, jei nepabandysi? Tąsyk to ir užteko. Pamėginau. Visiems, kurie kažko nediršta, dvejoja, linkiu sau užduoti šį klausimą. Sužinome tik tada, kai pabandome. Gyvenimas be galo trumpas, todėl kiekvienas žmogus turėtų leisti sau kvailioti. Suklysti, nepataikyti – taip pat. Ir svajoti. Leidžiant sau pabėgti nuo kasdienybės, suteikiant galimybę atsidurti kitame pasaulyje, kuriame gali turėti viską, ko tik užsigėidi. Svajoti būtina. Dar labiau – tikėti, kad svajonės pildosi.

# Smurto apologetika, arba Neprailgstanti „Ilga naktis“

„Taško teatras“, 2017 m. Klaipėdoje įkurtas aktorius ir režisierius Valentino Masalskio ir kompozitorės Nijolės Sinkevičiūtės, per beveik dešimtmetį sudėliojo spalvingą repertuarą, kviečiantį įvairaus amžiaus žiūrovus – ir vaikus, ir jaunimą, ir brandžius asmenis. Talpus ir įsimintinas teatro pavadinimas atspindi kūrybinę jo filosofiją: taškas – tai esminis pradžios ir pabaigos simbolis, proceso pradžia ir nedeklaratyvus pozicijos išsakymas (arba nepatogus klausimas), atskirų elementų, dalių ar idėjų susintetinimas į vieną bendrą visumą. Kalbant apie žanrinę repertuaro įvairovę, atrodo, kad veržliam, muzikaliai, ieškančiam savojo santykio su analizuojama ir interpretuojama medžiaga kolektyvui daugmaž pavaldūs visi žanrai – sklandžiau ar „bukuojant“ įvyksta miuziklai ir komedijos, siaubo ir interaktyvūs vaidinimai, o dabar išmėgintas ir trileris, kurio premjerą žiūrovai išvydo gegužės 9-ąją.

**Gitana GUGEVIČIŪTĖ**

## Psichologinis trileris

Psichologinis trileris „Ilga naktis“ (rež. Tadas Montrimas), pastatytas pagal britų dramaturgo Denniso Kelly'o pjesę „Orphans“ („Našlaičiai“), kelia fundamentalius klausimus: kas tau yra tavo šeima; ką esi pasirošęs padaryti, kad ją išsaugotum; kas svarbiau – pilietinė atsakomybė ar kraujo ryšys? Gvildenamos moralės, socialinės atskirties, rasizmo ir smurto temos, įspraudžiančios tris veikėjus – Helen (akt. Solveiga Reklaitytė), Dany (akt. Donatas Stakėnas) ir Liamą (akt. Gediminas Povilavičius) – į kampą: kaip toli žmogus gali nueiti, kad apsaugotų savo šeimą, ir ar padorūs, moralūs žmonės gali imtis žiaurių veiksmų (net kankinimų!), kai jaučia grėsmę (realią ar įsitemtą)? Veikėjai šią moralinę dilemą

išsprendžia savaip, bet žiūrovai turi teisę jų pasirinkimui oponuoti.

Scenoje regime tikrovės iliuziją: už stiklinius vitrininius langus imituojančios skaidrios medžiagos įrengtas jaukus, tvarkingas kambarys (scenografe ir kostiumų dizainerė Kristina Voytsekhovskaya), kur romantiškoje žvakių šviesos prieblandoje ruošiasi vakarieniauti pora. Valgomasis stalas, nedidukė kanapa su šalia stovinčiu toršeru, šviri kiliminė danga (Helen ir Dany mūvi baltas kojines ir jokių šlepečių), siena – iš vienos pusės, vitrininiai langai ir kuklus balkonėlis – iš kitos: vidurinėsios klasės piliečių gyvenamoji erdvė. Tvarkingai sudėlioti žaislai rodo, kad šiuose namuose esama vaiko (netrukus paaiškėja, kad šiuo metu jis pas močiutę), kad tas vaikas nestokoja rūpesčio ir meilės. Bus valgoma lašiša, geriamas vynas ar vanduo – dvi taurės, atkimštas butelis vyno ir ąsotis vandens jau ant stalo. Tai ir butas, ir „akvariumas“, kuriame plaukioja patogų gyvenimą susikūrusios ir šviesią ateitį planuojančios „žuvelės“: karjeros krei-

vė kyla aukštyn, buitį aprūpinta, pakeliui antrasis kūdikis... Tačiau ramybę sujaukia Helen brolis Liamas – jis lyg cunamis įsiveržia į butą (nes turi raktą, kuriuo gali naudotis ekstra atveju) ir išgąsdina Helen ir Dany ne tik nerišliu pasakojimu apie rastą sunkiai sužeistą nepažįstamąjį, kuriam bandęs padėti, bet ir savo išvaizda – kruvinais drabužiais, purvinais batais, trypančiais švarutėlę kiliminę dangą, kuria vaikšto dvi poros baltų kojinių... Netrukus paaiškėja, kad Liamo istorija yra melas, o tikroji įvykių versija – tamsi ir nežmoniškai žiauri.

## Vaidmenys – sudėtingi

Spektaklyje aktoriai kuria sudėtingus, psichologiškai gilius, nenusėjamus personažus, kurie per vieną naktį išgyvena drastišką moralinę transformaciją, praranda pasitikėjimą vienas kitu, negrįžtamai sutrauko tarpusavio saitus. ►



Scenos iš „Taško teatro“ spektaklio „Ilga naktis“ (rež. T. Montrimas).

Eglės Sabaliauskaitės nuotr.



◀ Veiksmo eigai didžiulę įtaką daro brolis ir sesuo – Liamas ir Helen.

G. Povilavičiaus Liamas – nervingas, necenzūrinis ir necenzūruotas tipas iš „žemųjų sluoksnių“. Augęs vaikų namuose, kankinamas gilios vaikystės traumos (tėvai žuvo gaisre), jis jaučiasi atstumtas sociumo, jaučiasi persivalgęs „š---“. Viena vertus, jo vaikiškumas, pasimetimas, nervingumas smagina žiūrovus, kita vertus (jau paaiškėjus tiesiai), gąsdina jo agresija, rasistinės nuostatos, primityvus, tiesmukas požiūris. Tai manipulatorius, kuris naudojami seserimi kaip priemone „išnešti sveiką kailį“.

O S. Reklaitytės Helen manipuliuoja savo vyrų Dany: nėštumas, kraujo ryšiai, našlaitės patirtis, patologiška baimė prarasti ne kartą į teisės saugos akiratį pakliuvusį brolių tampa jos ginklais ir koziriais šioje kovoje tarp moralumo ir savisaugos instinkto (tarp motiniško instinkto apsaugoti kitą – silpnesnį, „savą“). Toji švelni ir trapi būtybė (tokia yra Solveiga) kibirkščiuoja provokacija, kelia įtampą ir brolio kaltę permeta Dany'ui – padoriam, moraliam žmogui, kurio pirmoji reakcija – kviešti policiją ir padėti nukentėjusiajam.

D. Stakėnas, Klaipėdos jaunimo teatro aktorius, savo kūrybinėje biografijoje turintis jau ne vieną gražų vaidmenį (ir teatre, ir kine), kuria rimtą vaidmenį: nebudamas tylos pauzių, neforsuodamas, nekeldamas

balso tono, jis įkūnija tragiškiausią spektaklio personažą – peržengia ribą, netenka moralinio stuburo ir iš doro, socialiai atsakingo piliečio tampa „smurto dalyviu“, Liamo bendrininku.

Režisierius neleidžia veikėjų elgesiui ištrūkti „iš normos“ (personažai nesusimuša, indai nedūžta), bet emocinė įtampa aukšta, nes tai, kas vyksta scenoje, vienareikšmiškai neįvertinama, o gal kaip tik išgyvenama ir suprantama priešingai, nei pasirinkta veikėjų.

## Siaura riba

„Smurto apologetika“ skleidžiasi visu savo baisumu: kaltinant auką („babajus“ jau savaime yra blogis), teisinant smurtautoją (Liamas augo vaikų namuose, nepažino tėvų meilės, jam nuolat nesiseka ir jį nepelnytai persekioja policija), normalizuojant smurtą (būtina gintis nuo neaiškių grupuočių, kitaip neturės ramybės, nebus saugūs ir jų augantys vaikai) ir ideologiškai jį pateisinant. Remiantis rasistine ideologija, smurtas tampa kultūrine norma arba savigny – būtent į tai aplikuoja Liamas, aiškinantis, kad kankindamas musulmoną jis iš tikrųjų gynė ir bandė apsaugoti sesers šeimą ir todėl elgėsi teisingai.

Aiškų linijinį veiksma pertraukia pašąmoniniai blyksniai – akimirksniškai stabtelintys, skulptūriškai sustingstančios, iš įtampos gniaužtų bandančios ištrūkti figūros, bet „grynojo teatrališkumo“ spektaklyje nedaug. Spektaklis kinematografiškas, emociškai dinamiškas ir paveikus. Žiūrovai atvirai stebėjimasi į svetimą gyvenimą, vertina jį, ir šis brovimasis į privačią erdvę gali būti suprantamas ne tik kaip pramoga, pasirinkimo galimybių projektavimas, bet ir kaip saugumo problema, parodanti, kad riba tarp asmeninio ir visuomeninio „reikalo“ yra labai siaura. Tampame liudininkais fakto, kad civiliztuotas žmogus su visomis savo moralinėmis ir socialinėmis normomis bei vertybėmis yra labai trapus, o tikrasis žvėris slepiasi ne tamsiose miestų gatvėse ir garažuose, o mūmose, gebančiuose pateisinti blogį dėl tų, kuriuos mylime. Skambiai tariant, fizinė naktis herojų namuose baigiasi, tačiau jų sąmonėje aušra taip ir neišaušta. Taigi spektaklio finalas simbolizuoja ne nakties pabaigą, o vidinės tamsos pradžią, ne moralinę pergalę, o bejėgystę, kuri randasi utriuojant kraujo ryšio svarbą. O gal šis ryšys ir yra svarbiausias?

Spektaklis kinematografiškas, emociškai dinamiškas ir paveikus.



# W. A. Mozarto

## Estijos nacionalinis teatras

Plėtojantis vis glaudesniai Klaipėdos ir Estijos muzikinių teatrų bendradarbiavimui, į pavasarinių koncertų ir spektaklių maratoną įsiterpė ir jį papuošė pirmą kartą Klaipėdos mieste apsilankęs Tartu nacionalinis teatras „Vanemuine“, prieš metus pelnęs garbingą nacionalinio teatro statusą. Balandžio 16 d. Klaipėdos valstybiniame muzikiniame teatre svečiai parodė nemirtingą, jau daugiau kaip 200 metų nuo pasaulio scenų nenuėinančią W. A. Mozarto operą „Don Žuanas“. Drauge paminėtos ir didžiojo kūrėjo W. A. Mozarto 270-osios gimimo ir 235-osios mirties metinės.

Daiva KŠANIENĖ

### Magiška trauka

Prie dirigento pulsto stovėjo jaunas, talentingas dirigentas Risto Joostas, operą režisavo vienas žymiausių estų režisierių, garsus teatro ir kino aktorius, Tartu universiteto profesorius, akademikas, įvairių premijų laureatas Elmo Nüganenas. Be daugelio spektaklių, pastatytų Estijos ir kitų šalių



Scenos iš Tartu nacionalinio teatro „Vanemuine“ Klaipėdos valstybiniame muzikiniame teatre parodytos W. A. Mozarto operos „Don Žuanas“ (dirig. R. Joostas, rež. E. Nüganenas).  
Indrės Pix nuotr.

# „Don Žuanas“: „Vanemuine“ Klaipėdoje

scenose, 2019 m. jis režisavo ir Marius Ivaškevičiaus dramą „Kantas. Kambarys, kuriame negalvojama“. E. Nūganenas žinomas ir kaip patyręs W. A. Mozarto operų režisierius, 1994 m. Pernu operos teatre pastatęs „Figaro vedybas“.

Šių laikų kūrėjams, pasiryžusiems statyti W. A. Mozarto „Don Žuaną“ – veiklą, patenkantį į pasaulyje dažniausiai statomų operų dešimtuką (Klaipėdoje – 2006 ir 2019 m.), tenka susidurti su didžiule konkurencija (yra duomenų, kad šios operos premjera viename ar kitame teatre įvyksta kasmet). Tačiau, nepaisant to, kad statant gerai žinomas, populiarias operas nelengva pasakyti ką nors nauja, prie „Don Žuano“ grįžtama vėl ir vėl. Menininkus vilioja šioje operoje glūdinčios aštrios dramatinės kolizijos, artikuliuojančios žmogaus egzistencijos ir gyvenimo prasmės klausimą, jos dramaturgijoje susiliejančios tragedijos ir lengvos komedijos (*dramma giocoso*) bruožai ir, be abejo, nuostabi muzika, aktyvi, nuolat kintanti veiksmo eiga. Visa tai atveria plačiausias galimybes kūrybinei fantazijai, režisūrinėms interpretacijoms, kaskart bandant atsakyti į klausimą, kas gi vis dėlto „yra tas Don Žuanas, nepaisantis nei žmonių, nei Dievo įstatymų“. Siekiama įsigilinti į šią prieštarą, daugialypę asmenybę – patrauklų, žavų, gyvenimu besimėgaujantį vyrą, galantišką moterų gundytoją, kartu gudrų apgaviką, cinišką, niekšišką moterų sielų kankintoją, paliekantį sudaužytas širdis, todėl nusipelnęs neapykantos, keršto ir mirties...

## Estetiška traktuotė

Tad labai smalsu buvo išvysti, kaip genialią W. A. Mozarto operą traktuoja Tartu „Vanemuine“ teatras, numanant, kad šiuo metu madingo klasikinių operų sušiuolai-



kinimo, jų veiksmo perkėlimo į dabartinį ar kitą laikmetį nebus atsisakyta. E. Nūganeno interpretacijoje pamatėme santūriai modernišką, dinamišką spektaklį, labai estetiškai, be drastiškų kraštutinumų jungiantį

tradiciją ir šiuolaikiškumą. E. Nūganeno „Don Žuano“ veiksmas vyksta abstrakčioje, neapibrėžtoje vietoje, universaliu, neįpareigojančiu laiku, leidžiančiu laisvai skleisti statytojų fantazijai. ►



Pamatėme santūriai modernišką, dinamišką spektaklį, labai estetiškai, be drastiškų kraštutinių jungiantį tradiciją ir šiuolaikiškumą.

◀ Pasirinkęs santūrią, skoningą teatrinę raišką, E. Nūganenas dėmesį sutelkė į psichologinę Don Žuano problemą, kurią, paties režisieriaus žodžiais tariant, matė per atsakomybės ir būtinybės atsakyti už savo veiksmus įprasminimą. Veiksmą pagyvino įdomūs, išradingi, dažnai simboliniai ar humoristiniai režisūriniai sprendimai, netikėti siurprizai.

Vos įžengus į teatro salę, šypsena sukėlė rafinuota režisūrinė intriga – į spektaklį besirenkančią publiką pasitiko baroko stiliaus sceniniu kostiumu pasipuošusi dama, žaismingai raginanti žiūrovus greičiau užimti savo vietas: *presto, presto!* Tuoj prasidės

įdomi komiška opera! Vėliau ji nuolat šmėžuoja operos vyksme, vaidindama komišką personažą be žodžių.

## Vizualiniai sprendimai

Režisūrinei koncepcijai talkino gana minimalistiška scenografija (scenografė ir vaizdo projekcijų dailininkė Katrina Neiburga (Latvija), šviesų režisierius Kristjanas Suitas). Pagrindinis scenos erdvės akcentas – kvadratinė pakyla ir du tilteliai, vedantys nuo avanscenos žiūrovų salės link. Aplink centrinį kvadratą – kėdės „žiūrovams“ (choro artistams), aktyviai reaguojantiems į vykstantį veiksmą ir dalyvaujantiems jame; sukuriamas savotiškas pusiau *theatrum mundi*, indikuojantis, kad operos idėja, personažų poelgiai, emocijos, santykiai nesunkiai atpažįstami ir šiandiniame gyvenime. Neatsitiktinai režisierius E. Nūganenas prieš „Don Žuano“ premje-

lą 2021 m., perfrazuodamas A. Čechovo mintį, priminė, kad „per 200 ar net 300 metų keitėsi tik švarkų ir liemenių fasonai, o viduje žmogus liko toks pat. Esmė lieka esmė. Keičiasi tik forma.“

Su dėmesio neblaškiančia „Don Žuano“ scenografija organiškai susiliejo itin apgalvota, išradinga, emocinę įtampą suintensyvinanti vaizdo projekcija. Šviesų kaita ir žaismė, konkretizuoti vaizdiniai ekrane reflektavo su muzikos diktuojamomis, sparčiai kintančiomis situacijomis bei herojų nuotaikomis: grėsmingai žvelgianti didžiulė akis (Komtūro keršto įvaizdis), milžiniškas besisukantis gaublys (Don Žuano apkelti pasaulio miestai ir juose mylėtos gražuolės), kapinių paminklai (Don Žuano išgąstis, baimė), idiliški kaimo vaizdai (Cerlinos aplinka), fejerverkai (puota, linksmybės), švelniai susiliečiančios rankos (vilionės, gundymas, pasitikėjimas, atstūmimas), lietaus plaukamos ašaros (skausmas, liūdesys) ir t. t. Sumaniai, nepiktinaudžiaujant jų gausa, su lengva ironijos doze ir potekstėmis ▶





◀ panaudotas teatrinis rekvizitas: nužudytam Komtūruui lengvai besišypsanti dama gracingai padeda pagalvę, arba nusileidžiantis vestuvinis šydas, bokso ringas, putojančios šampano taurės, vertikalus puotos stolas ir kt. Sceninį vyksmą papildė apgalvota, situacijas atliepanti choreografinė plastika (choreografas Rauno Zubko).

## Stiliaus pojūtis

Iš pirmo žvilgsnio kiek eklektiška, šių dienų aprangą primenanti sceninių kostiumų įvairovė, kai kuriose scenose net perdėtas jų margumynas vis dėlto pasiteisino: kostiumai derėjo su operos paveikslų veiksmo vieta, personažų charakteriais ir jų socialine padėtimi (kostiumų dailininkė Kristine Pasternaka (Latvija). Don Žuanui puikiai tiko odinis paltas, jo tarnas Leporello, puiquodamasis *dreadlock* šukuosena, vilkėjo komišku, juokdario aprangą primenančiu kombinezonu, aristokratiškoji Elvyra spindėjo blizgia suknele, rimtasis Don Otta-vio – klasikiniu kostiumu, valstiečiai Cerlina, Mazetto ir jų bičiuliai, kaimo žmonės

pasipuošę įvairiaspalviais, gėlėtais provincialiais apdarais.

Nuosaikūs režisūriniai ir neblaškantys vizualiniai sprendiniai tapo proporcingu stilistiniu atitikmeniu „Don Žuano“ muzikiniam atlikimui. Dirigentas R. Joostas, demonstruodamas puikų W. A. Mozarto operinės muzikos stiliaus pojūtį, sėkmingai aprėpė visą sudėtingą „Don Žuano“ partitūrą, į sklandžią dramaturginę visumą sujungdamas bendrą muzikos vyksmą. Išgautas sklandus balansas tarp preciziškai skambančio orkestro (taip pat užkulisinio instrumentinio ansamblio), sudėtingiausių ansamblių, solo numerių ir vieno svarbiausio operos segmento – nepakartojamų melodizuotų mocartiškų rečitatyvų. Pastariesiems modifikuotu fortepijonu, pritariant minkštam violončelių skambesiu, lanksčiai ir jautriai akompanavo Ele Soon. Vis dėlto, ko gero, dėl ryškesnio skambesio būtų nepakenkę orkestrą pakelti kiek aukščiau.

## Spindėjo solistai

Malonu buvo klausytis pagrindinių partijų atlikėjų, puikiai įvaldžiusių ypatingą ir

nepakartojamą W. A. Mozarto vokalinių stilių, kupiną tik jam būdingų specifinių melodinių niansų bei štrichų, savitos artikuliacijos, išskirtinai unikalių rečitatyvų greitakalbės ir pan.

Spalvingą, daugialypį, vokaliniu ir vaidybiniu požiūriu sunkų Don Žuano personažą autentiškai įkūnijo gražaus tembro latvių baritonas (*basso cantante*) Janis Apeinis. Jo herojus laisvas, nevaržomas, kupinas vitališkos energijos ir... suvokiantis savo neišvengiamą pabaigą. Solisto balsas skambėjo lanksčiai, lengvai, be jokios įtampos tiek lyrinėse, tiek herojinėse arijose (puiki garsioji pirmojo veiksmo „šampaninė“ „Fin ch'han dal vino“).

Ilgam įsimins nuostabiai sodraus tembro solisto boso Kristjano Häggblomo sukurtas linksmojo, komiško Don Žuano tarno Leporello vaidmuo, žavėjęs tobula vokaline technika, įsijautimu į personažo charakterį ir originaliu sceniniu įvaizdžiu.

Operos dramaturgijoje svarbus jungiamasis vaidmuo, kaip keršto, galios ir atpildo simboliui, skirtas Komtūruui (Donnos Annos tėvui), pasirodančiam tik du kartus – introdukcijos dvikovoje su Don Žuanu (Komtūras žūva) ir finale Don Žuano rūmų puotoje (Don Žuano mirtis). Didingos sce-



ninės išvaizdos, nuostabaus tembro bosas (*basso profundo*) solistas Mārtis Jakobsonas šį nedidelį, leitmotyvine melodika grindžiamą vaidmenį kūrė įspūdingai. Grėsmingai skambėjo jo galingas balsas operos finale, Don Žuano pelnytą mirties akimirką.

Tobulą dermę tarp meilės, neapykantos ir keršto troškimo atskleidė glaudžiai su Don Žuanu susijusių personažų – Donnos Annos ir jos mylimojo Don Ottavio, Cerlinos ir jos sužadėtinio Masetto bei Donnos Elvyros – elgsena.

Dainininkė Maria Melaha (sopranas) Donnos Annos vaidmeniu demonstravusi gražų balso tembrą, ištobulintą vokalą, natūraliai kūrė prieštarinę mylinčios, bet

kartu trokštančios keršto herojės paveikslą (Don Žuanas nužudė jos tėvą Komandorą). Sužadėtinio Don Ottavio paveikslas, kuriamas talentingo operos solisto tenoro Juhanio Trallos, sceniškai atrodė statiškesnis ir vaidybiškai nuobodokas, tačiau balsas skambėjo įstabiai. Galbūt būtent toks buvo režisūrinis sumanymas, siekiant išryškinti Donnos Annos jausmų sumaištį.

Stiprios, kenčiančios, besiblaškančios, atleidžiančios, viltį atgaunančios, nepaliaujamai kovojančios už savo meilę elegantiškos Donnos Elvyros (sopranas) vaidmeniu sužibėjo solistė Annabelė Soode (sopranas). Turtingas obertonų jos balsas itin puikiai skambėjo skausmingose arijose.

Naivios, lengvabūdiškos, neatsispiriančios Don Žuano kerams valstietės Cerlinos paveikslą perteikė puiki solistė Gretė Oolberg (sopranas). Jos mitrumą, padūkimą bandė stabdyti santūrusis, patiklusis, kiek nerangus, tačiau geraširdis ir labai mylintis savo sužadėtinę valstietis Masetto, kurio originalų ir įtaigų personažą sukūrė solistas Taavi Tampuu (bosas).

## Išraiškingai ir galingai

Operos herojų charakterių individualumas, jų sąveikoje susikaupę dramatiniai konfliktai ryškiausiai atsiskleidė gausiose, nuostabiose ansamblinėse scenose (duetuose, tercetuose, kvartetuose, sekstetuose, oktetuose ir kt.), formuojančiose psichologinį lauką prieštaringos Don Žuano esybės išryškinimui. Sudėtingi, komplikuoti ansambliniai numeriai, vedant dirigentui R. Joostui, skambėjo darniai, išlygintai, jų dalyviai demonstravo puikų susiderinimą ir aktorinę bendrystę. Būtent ansambliuose atsiskleidė dar viena specifinė W. A. Mozarto operos savybė – visi veikėjai, būdami išskirtinai saviti, ryškūs ir įdomūs, neišvengiamai susiję su Don Žuanu ir susikoncentruoja apie jį. Masinėse scenose bei kulminaciniais dramos momentais įsijungdavęs choras skambėjo išraiškingai ir galingai (vyriausiasis choro vadovas Kristi Jagodinas, vadovas Martinas Sildos).

Sąlyginai realistinis operos siužetas finale originaliai ir efektingai susipynė su mistiniu pasauliu. Netikėtai pasirodęs Komtūras – galinga, baudžianti tamsioji jėga, pražudo Don Žuaną. Netikėtas sceninis sprendimas palieka apmąstymams neatsakytą klausimą: kodėl mirštantis Don Žuanas kyla į aukštumas, o ne prasmenga pragaran?

Pagirtina, kad dirigentas neatsisakė pamokomojo energingo finalinio ansamblio *allegro assai* „Tokia pabaiga tiems, kurie daro pikta“, logiškai užbaigiančio muzikinę dramą (kai kurie dirigantai jo neatlieka).

Tikėkimės, kad W. A. Mozarto operos „Don Žuanas“ pažintis su seniausiu Estijos teatru „Vanemuine“ tik prasidėjo. Laukime naujų, įdomių šio puikaus teatro pasirodymų.

# Estų baletas „Gruodžio lietus“ romantiškos muzikos in s

Estijos nacionalinio teatro „Vanemuine“ gastrolės Klaipėdos valstybiniame muzikiniame teatre balandžio 15–16 d. – šių teatrų bendradarbiavimo vaisius, o abipusiškai vykstančios gastrolės, keičiantis pažintimis bei savita patirtimi, – išties prasmingas ir sveikintinas dalykas. Viename iš vakarų pristatytame estų teatro baletų trupės spektaklyje „Gruodžio lietus“ vaizduojama dviejų garbių XIX a. asmenybių meilės istorija, muzikos akompanimentui pasitelkiant Frédérico Chopino kūrinius. Baletu karaliauja muzika, o svarbiausias – pažintinis aspektas.

Violeta MILVYDIENĖ

## Informacinė pažintis

„Vanemuine“ teatras (est. *Teater Vanemuine*) – seniausias Estijos nacionalinis teatras, įkurtas 1870 m. Tartu mieste, garsėjantis savo trijų žanrų struktūra: drama, opera ir baletu. Baletų trupė, veikianti šiame teatre nuo 1939 m., yra vienas iš trijų pagrindinių profesionalių baletų kolektyvų Estijoje. Jos repertuare – įvairūs pastatymai – nuo klasikinių baletų iki šiuolaikinio šokio ir muzikinių spektaklių. ►



Estijos nacionalinio teatro „Vanemuine“ baletų trupės spektaklio „Gruodžio lietus“ (libreto aut., rež., choreogr., scenogr.) nuotrauka

# „lietus“ – inspiruota meilės istorija



(režis. K. Paulin) gastrolių Klaipėdoje akimirkos.

Indrės Pix nuotr.



Kaip surasti tą „aukso vidurį“? Matyt, būtina pamąstyti apie modernesnę traktuotę, „paieškoti“ originalesnės šokio raiškos.



◀ „Vanemuine“ baletas aktyviai gastroliuoja, rengia baletų konkursus, festivalius etc.

Klaipėdos VMT balandžio 15-osios vakarą „Vanemuine“ teatro baletų trupės pristatytame spektaklyje „Gruodžio lietus“ atskleidžiami XIX a. pirmojoje pusėje gyvenusių dviejų garsių asmenybių santykiai.

Pagrindinis herojus – F. Chopinas (1810–1849) – genialus lenkų kompozitorius ir pianistas, viena ryškiausių epochos figūrų pasaulio muzikos istorijoje. Buvo vadinamas vunderkindu – nuo penkerių jau skambino fortepijonu, o pirmąjį viešą koncertą surengė būdamas aštuonerių. Iš kitų genialių kompozitorių bendraamži-

ninkų jis išsiskyrė tuo, kad beveik visą savo kūrybą skyrė vieninteliui instrumentui – fortepijonui.

Gimęs prancūzo ir lenkės šeimoje (Želiazova Volioje, netoli Varšuvos) ir 20-ies išvykęs į Paryžių, kuriame praleido visą gyvenimą, jis visada save laikė lenku, o jo muzikoje stipriai jaučiamos lenkų liaudies muzikos intonacijos.

## Tarptautinė kūrėjų komanda

Estiškojo baleto spektaklio „Gruodžio lietus“ kūrėjų komanda – gana gausi, tarptautinė. Režisierė, libreto autorė, choreografė ir scenografė – buvusi Hamburgo baleto šokėja Kristina Paulin (Slovakija, Vokietija) – šį kūrinių dedikavusi savo mylimam tėvui Janui Borbely, pirmąkart jį pristatė 2022 m. Zalcburgo teatre. Tuomet spektaklis buvo triptiko dalis, kiek vėliau išplėtotas ir tapo savarankišku.

Naujosios versijos premjera su naujai sukurto antruoju veiksniu įvyko 2024 m. kovo 2 d. „Vanemuine“ teatro mažajame pastate.

Choreografei ir režisieriui talkino kostiumų dailininkė Stephanie Bauerle (Austrija), šviestų dailininkė Imbi Malkas (Estija), režisierės asistentė Silvia Azzoni (Vokietija), garso dizaineris ir kompozitorius Davidsonas Jaconello (Kanada), repetitorė Jelena Karpova, scenos vadybininkė Ulle Tinn (Estija).

## Remiantis knyga

F. Chopino pažintis su garsia prancūzų noveliste ir feministe George Sand (1804–1876), prasidėjusi 1837 m., po 11-os draugystės metų pasibaigė išsiskyrimu – regis, skausmingesniu ekstravagantiškai moteriai. Tai įvyko 1848-ųjų pavasarį, o po metų talentingasis kompozitorius paliko šį pasaulį (mirė nuo džiovos),

sulaukęs vos 39-erių... Remiantis André Maurois knyga „Žorž Sand gyvenimas“ („Lélia ou la vie de George Sand“, 1952 m.), kurioje romantiškų, tačiau kartu ir tragiškų santykių aprašymas apima 58 puslapius (241–299 p.), jaunas kompozitorius buvęs santūrus, liguistai jautrus ir nerimastingas. Jo genijus – „kupinas paslaptinių harmonijų“, o kūnas dažnai „nusilpęs ir išsekęs“.

Gi spektakliui pasirinkto pavadinimo „Gruodžio lietus“ potekstę galima lengvai surasti ne tik skambančiame Preliude Des-dur („Lietaus lašas“, op. 28, Nr. 15), bet ir šiose frazėse: „Tą vakarą sukomponuotas kūrinytis tikrai buvo pilnas lietaus lašų (...), bet jo vaizduotėje jie virto ašaromis, krintančiomis iš dangaus ant jo širdies“, arba: „...juo ilgiau truko žiema, juo labiau liūdesys kaustė Sand pastangas išsaugoti linksmą ir giedrą nuotaiką“.

Baleto vyksme ištis labiau nei laimės ar džiaugsmo akimirkos atsispindi desperatiškos kančios, scenoje įkūnytos trupės atlikėjų – Alaino Divoux ir Anos Maria Gergely. Dažniausiai liūdnų, skausmingų jų prisiminimų iš Maljorkos ar Paryžiaus laiškuose nuotrupas, pateiktas ant kėdžių atlošų šviečiančiame ekrane ir išstiriamas garsiai, (at)radau būtent minimoje knygoje.

## Karaliauja muzika

Šiame dviejų dalių (analogiškai dviejų valandų trukmės) baleto spektaklyje karaliauja muzika.

Atrodytų, ar galima tokią – dažnai nostalgiką, svajingą, subtilią, o kartais depresyvią, nuoskaudų ir nusivylimų kupiną – muziką interpretuoti, aiškiau sudėlioti ar iliustruoti šokiu, tuo būdu net praplečiant pirmosios diapazoną? Galbūt ir įmanoma, bet ar tikrai reikia?

Manyčiau, svarbiau, kad judesys / šokio elementas „neaplenktų“ natos, t. y. nebūtų stipresnis, agresyvesnis, greitesnis ar platesnis. Kitaip tariant, kad vyrautų muzikos ir šokio harmonija.

Asmeniškai itin mėgstamas F. Chopino kūrybinis braižas – sonatos, preliudai, noktiurnai, valsai imponuoja garsų vaidais, jaudinančiu minčių srautu, atmintyje atgyjančiais šokio / baleto judesiais. Kaip, pavyzdžiui, 1908 m. rusų baletmeisterio Michailo Fokino sukurtoje „Šopenianoje“ (kitas pavadinimas – „Silfidės“), kurioje poetiškai, svajingai ir romantiškai vaizduojamas jaunuolio santykis su silfidėmis / menininko mūzomis. Jame vyrauja elegancija ir gracinumas, išreikštas klasikinio baleto pozomis (pranc. *arabesques*), prailgintų rankų pozicijomis (pranc. *allongée*), itin lengvais užtęstais šuoliais (it. *allegro*), besikaitaliojančiais su ramiais, palengva, kiek sulėtintai atliekamais etiudais (it. *adagio*). Vizualus estetinis grožis ir subtilumas tiesiog užburia...

Kai klausausi užsimerkusi – tai kartais šiuo atveju norėjosi daryti, – išgirstu lyriškai sudėliotų natų trapumą, bandau suvokti sukeltus potyrius ir pojūčius. ►



◀ Bandau suprasti patikusio kūrinio turinį, įminti autoriaus paslaptis, surasti ryšį su jo gyvenimo peripetijomis, su genijų supančiu pasauliu, su ta epocha, kurioje jis gyveno, dirbo ir kūrė.

Nors kompozitorius nekūrė baletinės muzikos specialiai, jo kūriniai lig šiol naudoti ne kartą tiek klasikinių, tiek modernių ar šiuolaikinių baletų pastatymams. Vienas tokių – ir estiškasis baletas „Gruodžio lietus“.

Turėdama intuityvią ir gana išlavintą klausą, galėčiau konstatuoti – šiame spektaklyje muzikos interpretacija šokiui nebuvo ideali, t. y. sąsajos tarp judesio elementų ir muzikos niuansų bei akcentų kai kuriais momentais neatrodė rišlios ir harmoningos. Bet labiausiai nuvylė faktas, kai valso garsams nutilus, įsivyroja tyła, salė nuščiūva, vizija subliūkšta... Po pauzės įjungiamas Koncerto fortepijonui e-moll pirmosios dalies ar kažkokio kito – galbūt sudėtingesnio ir ne vien fortepijonu atliekamo – kūrinio įrašas (deja, toks „junginys“ buvo dar nesyk pakartotas).

## Choreografija – eklektiška

Baletų spektaklio „Gruodžio lietus“ choreografija iš esmės sukomponuota eklektiškai. Scenoje matome savotišką jos evoliuciją: pradant klasikinio baletų stiliškumą, laipsniškai per neoklasikinę leksiką pereinama ▶







◀ prie modernaus ir (ar) šiuolaikinio baletu viražų, kai kuriuose jų panaudota „parterinė“ (pranc. *par terre* – ant žemės) modernaus šokio technika. Jokių netikėtų rakursų – dauguma derinių sudėlioti gana elementariai, tradiciškai, todėl buvo nuspėjami.

Visa kompozicija atrodė pernelyg suskaldyta, susmulkinta, vaidmenys choreografiškai tarpusavyje susipynę, neišryškinti. Palaipsniui ima varginti nuolat pasikartojantys *pas*. G. Sand dukros Solange (Caroline Maquignon) ir sūnaus Maurice (Vladyslavas Kalys) solo vieną po kito keičia kiti (Ferencio Lizsto – Gustavo Pedro, F. Chopino sesers Ludvigos – Selmos Strandberg ir motinos – Natalie Barbis) soliniai *pas*. Duetas, įvardytas F. Chopino muzika (Bradley Howell), ir G. Sand *alter ego* (Maria Engel) – nerealūs, mistiški personažai, nors jų atliekami eskizai atrodė šviesiai ir lengvai. Kartais dar šokama trise (pranc. *pas de trois*) – čia deriniai kiek įmantresni, tačiau ir vėl – tarsi viskas kartojasi nuo pradžios. Be to, tenka pripažinti, buvo klaidu ir kiek painu atspėti, kas yra kas, tik vėliau personažai šiek tiek išgryninami.

Įsimintinas Paryžiaus salės svečių pasirodymas – vien vyrų grupelės energingas įsiveržimas į sceną aukštais šuoliais akimirksniu pristabdė kvėpavimą...

Masinių fragmentų nedaug (jie labiau įterpiami antrajame veiksmo) – juodais ažūriniais



kostimais apsirengę trupės atlikėjai, rodo, išreiškė negatyvias pianisto mintis, skausmo kupinus laiškus, maldaujant paguodos...

Netikėtai nuskamba dviejų aktorių Akihiito Shimogatos ir Gerardo Avelaro, kuriuos savitai įvardijau virusais (ar bakterijomis?), piktdžiugiškai, pašaipūniškai besijuokiančiais herojui į veidą, etiudai. Išsiskirianti iš viso spektaklio konteksto, ši choreografija – išties pikantiška, žaismingai ir muzikaliai sudėliota. Keista, tačiau netrikdė net groteskiška scenelė (vertinu lyg naują patirtį), dueto atliekama pagal vieną liūdniausių F. Chopino

kūrinių – Sonatą fortepionui Nr. 2 si-bemol minore, op. 35, III d. Juk tai – „Laidotuvių maršas“ (pranc. *Marche funèbre*)!..

O kai kurie epizodai nebuvo taip organiškai suldyti, stilingai ir (ar) estetiškai perteikti, ne visur garsų, akcentų bei niuansų polifonija paryškinta taiklesniu judesiu.

Taigi tiek filosofiška, tiek energetiška parodyta choreografinė visuma „kvėpavo“ panašiu / susiniveliauvusiu ritmu, be ypatingos emocinės įtampos, o ilgokai besirutuliojusi spektaklio fabula epilogu buvo įprasminata taip pat, kaip ir prologe.

## Kiti komponentai

Šalia choreografijos – bent šiame siužetiniame spektaklyje – ypač svarbūs dramaturgijos ir scenografijos komponentai. Aplinką ir paskirtį (vaizduojamas tai namo fasadas / išorė, tai vidus) keičia patys atlikėjai – sukaloja pirmyn ir atgal, nuolatos kaitaliodami jo pozicijas. Skirtingas scenas tinkamai papildoma šviesų žaismė.

Destrukciniai momentai (pvz., veiksmas ligoninėje) iliustruojami gana tiesmukai, kliše senokai tapo rūkymas scenoje (G. Sand), o į mylimojo rankas G. Sand herojė užšoka iš anksto užlipusi ant stalo... Apskritai pernelyg daug scenografijos priemonių (kėdės, stalas, suolelis), gausu rekvizitų (lagaminas, iš kurio krenta drabužiai, pašluostės ir pan.). Triukdo ir per ryškus mimansas (pavyzdžiui, G. Sand bendravime su sūnumi Maurice), tarytum sugrižęs iš XIX a. baletų...

Tarp šokio eskizų įterpiamos kelios vaidybinės scenelės, kai atlikėjai nurimsta, o pianistas Margusas Riimaa (Estija) pakyla nuo dešiniajame salės kampe pastatyto fortepijono, užkopia ant scenos ir atsisėda kartu su visais klausytis kito kūrinio įrašo. Galbūt įdomus ir tinkantis režisūrinis sprendimas. Kita vertus, ne visiškai originalus. Atmintyje dar išlikęs 1993-aisiais Vilniuje LNOBT matytas garsaus to meto Rusijos baletto artisto ir baletmeisterio Vladimiro Vasiljevo pastatymas – Sergejaus Prokofjevo baletas „Romeo ir Džuljeta“, kuriame ypač įstrigo jautrus finalinis momentas, kai į avansceną pakilęs teatro orkestro dirigentas sujungė mirusių mylimųjų rankas.

Smalsiau buvo įdėmiai stebėti emocijų grojančio pianisto raišką. Kiek pablyškęs atlikėjo veidas išduoda susijaudinimą – jame atsispindintis išgyvenimas lydi kiekvieną jautresnį ar stipresnį kūrinio epizodą ir byloja apie tai, kas turi įvykti kitą akimirką. Net depresyvioje būsenoje esant herojui ir skambant kiekvienam minorui, girdėti „šiltas“ mažorinis dvelksmas, melodingi, subtilūs ir šviesūs blyksniai. Vien ko vertas Grand Valse Brilliante! Regis, vieną sekundę artistas atsidūsta, antakiai pakyla, vėl nusileidžia. Kitą minutę jis krūpteli, paskui įsitempia, pasvyra į šoną, palinksta kiek pirmyn ir vėl atsitiesia. Taigi M. Riimaa kūno kalba – santūri, bet tikrai išraiškinga.

## Iškilę klausimai

Bežiūrint ir vertinant klasikinio baletto choreografiją, kyla esminis klausimas: argi bevarta sugrižti į XIX a., romantizmo ir „baltojo“ baletto epochos standartus? Ypač negatyviai žvelgiu į veikėjų elgsenos iliustravimą pasitelkiant pantomimą. Juk tai jau buvo...

Ne veltui XX a. pasaulinės choreografijos korifėjus, garsus prancūzų baletmeisteris Maurice'as Bėjartas (1927–2007) 20-ąjį šimtmetį pavadinęs Šokio amžiumi, rašė: „Prieš šimtą metų atsirado beprotiškai geniali moteris. Beveik nuoga po savo šydais, laisva ir didinga Aisedora Duncan pakilo apversti aukštyn kojomis visas baletto tradicijas ir aprobeutas idėjas. Kitame fronte Sergejaus Diagiulevo „Rusų baletai“ ėmėsi savosios revoliucijos, į kurią didžiausi epochos genijai – muzikai, dailininkai, šokėjai ir choreografai – įliejo savo kūrybinę energiją. Nuo tada Šokis, ta Miegiančioji gražuolė, pagaliau atsibudo ir jau nebesustojo, užkariaudama vis naujas auditorijas ir naujus kraštus visame pasaulyje. Skirtingos choreografinės tendencijos susiduria viena su kita, stiliai vystosi, susilieja, konfrontuoja vienas su kitu, įkvepia naujas hibridines formas...“

Beje, prisiminkiau panašią į analizuojamo spektaklio santykių istoriją, tik vykusią XX a. 3-iajame dešimtmetyje, – skaičiau apie minėtosios I. Duncan susitikimą su rusų poetu Sergejumi Jeseninu. 1922 m. šokėja rašė beveik identiška G. Sand: „Jis serga, negaliu jo mesti. Tai tas pats, kas mesti sergantį kūdikį.“ Buvusi audringa, beprotiškai beatodairiška, bet trumpalaikė pastarųjų žymių asmenybių santuoka baigėsi stipriu nusivylimu ir tragiška judviejų gyvenimų baigtimi. Argi ne tema kitam siužetiniam baletto spektakliui?

Samprotaujant toliau, galima matyti, jog šiandienos choreografijos kūrėjai bando panaikinti barjerus tarp šokėjų ir žiūrovų, tarp meno ir gyvenimo. Atsiranda ypač glaustas įvairių formų jungimas, stiliai susiniveliavo – nebelieka ryškaus skirtumo tarp modernaus, šiuolaikinio ar šou baletto, modernaus ir šiuolaikinio šokio...

Maga atkreipti dėmesį, kad jau XX a. antroje pusėje buvo aktyviai plėtojama baletų tematika, atsirado naujos kūrybinės galimybės, baletai tapo originalesni, iškilę atlikėjų – ryškių individualybių vardai,

nauja gausi baletmeisterių karta. Baletų technika tapo įvairesnė, laisvesnė, imta naudoti ne tik klasikinio baletto techniką, bet ir modernaus šokio stilistiką, įvairesnę muziką ir visiškai minimalistinę scenografiją. Šiuolaikinio baletto atlikėjai ir choreografai, įvaldę įvairių naujų formų jungimą, pritaikę naujus kostiumus (pvz., atsisakyta balerinos pakeltukės bei puantų, dažnai šokama basomis ir pan.), ėmėsi plėtoti žanrą, vadinamą moderniu arba šiuolaikiniu baletu.

Kai kurios aukščiausiai pateiktos ypatybės kiek išryškėjo antrajame spektaklio „Gruodžio lietus“ veiksmė, tačiau ypatingos euforijos nesukėlė – galbūt pristigo naujesnių, modernesnių pasaužų.

Čia tiktų nesenai perskaityta lietuvių režisieriaus Gintaro Varno mintis: „Režisierius yra savotiškas architektas – statydamas namelį galvoji, kaip nesikartoti.“

## Trupių palyginimas

Nejučia gimė Tartu „Vanemuine“ ir Klaipėdos VMT baletų trupių palyginimai. Galbūt pirmoji – kiek gausesnė, bet kiekybė juk ne visada atliepia kokybę ar yra jai tapati. Šokio technikos požiūriu naujai matytoji neprilygsta klaipėdiečių baletui, kurios atlikėjai demonstruoja stiprias šiuolaikinio baletto stilistikos formas. Tiesa, spektakliams dažnokai pritrūksta turinio, t. y. konceptualiai išvystytos idėjos.

Kitas kraštutinis matomas analizuojamame estų baletų spektaklyje, kuris, tiesą sakant, kiek prailgo... Jeigu įvykia būtų pavaizduoti dinamiškiau, nesikartojant, labiau kondensuotai – vieno veiksmo būtų pakakę, ir, manyčiau, visuma atrodytų gilesnė, stilingesnė, kartu ir solidesnė.

Kaip surasti tą „aukso vidurį“? Matyt, būtina pamąstyti apie modernesnę traktuotę, „paieškoti“ originalesnės šokio raiškos.

P. S. Akivaizdus faktas: vienas tikslų paieškų – teatro žiūrovai buvo supažindinti su F. Chopino gyvenimo istorijos faktais, o dar svarbiau – su jo kūrybos šedevrais, nors ne visada gyvai atliekamais, kaip buvo anonisuota...



Šokėja, choreografė D. Verovka tvirtina visada jautusi, kad nori ne tik šokti, bet ir kurti.

Kristinos Malinauskienės nuotr.

# D. Verovka: judesys ir scena yra mano tikroji kalba

Ukrainiečių kilmės baleto artistė, choreografė ir pedagogė Daria Verovka – viena ryškiausių Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro (KVMT) šokio trupės asmenybių. Scenoje ji kuria dramatiškus, emocionalių vaidmenis, o už jos ribų vis aktyviau reiškiasi kaip choreografė ir pedagogė. D. Verovka pasakojo apie anksti rastą šokio kelią, sudėtingą profesionalaus baleto pasaulį ir kūrybinę laisvę, kurią patiria tiek šokdama, tiek kurdama savo choreografiją.

Žaneta SKERSYTĖ

## Visada žinojo, ko nori

– *Pradėjote šokti labai anksti?*

– Nuo pat vaikystės buvau labai energinga – net, pasakyčiau, hiperaktyvi. Mano tėvai turbūt nekantriai laukė, kada pradėsiu lankyti mokyklą (*juokiasi*), kad pagaliau galėtū mane nusiųsti į kokią nors veiklą, kur galėčiau nukreipti visą tą energiją. Iš tikrųjų norėjau lankyti karatė, bet jie nusprendė, kad šokiai yra tinkamesnis užsiėmimas mergaitei. Taip

aš patekau į paprastą įvairių šokių grupę, tiesiog veikusių mano mokyklos pastate.

Kartais būtent tokie paprasti, įprasti dalykai lemia viso gyvenimo formavimąsi. Man labai pasisekė su mokytojais. Tai buvo žmonės, kurie ne tik mokė judesio – jie formavo skonį, discipliną ir meilę scenai bei menui apskritai. Jie tapo man pavyzdžiu, kas yra moteriška jėga, grožis ir atsivavimas savo veiklai. Manau, tada pirmą kartą pradėjau jausti, kad šokis man tampa daugiau nei tik popamokinė veikla.

Aš visada žinojau, kad noriu gyventi kūrybingą gyvenimą. Niekuomet negalėjau įsivaizduoti savęs biure, rutinoje, gyvenime be judesio, emocijų ir jausmo, norėjau priklausyti kažkam gražiam ir gyvam. Kurį

laiką dvejotau tarp aktorystės ir šokio, nes labai mėgau teatro būrelį ir buvau sužavėta transformacijos idėjos. Bet laikui bėgant tapo aišku, kad kūnas, judesys ir scena yra mano tikroji kalba.

Lūžio momentas įvyko dar mokyklos laikais, kai buvau pastebėta per pasirodymą su savo šokių grupe ir pakviesta studijuoti Kijevo savivaldybės Sergeo Lifario šokio akademijoje. Tai jau nebebuvo tik pomėgis – tai tapo profesionalaus kelio pradžia.

Tačiau galutinė vidinė realizacija, manau, atėjo šiek tiek vėliau, 2018-aisiais, kai akademijos studentai buvo pakviesti dalyvauti šiuolaikinio baleto premjeroje Ukrainos nacionalinėje operoje. Tas pasirodymas tapo lemiamu momentu. Pirmą kartą pajutau visiškai aiškiai, kad šiuolaikinė choreografija yra mano erdvė. Toje didelėje scenoje viskas staiga susidėliojo į vietas: judesys, vidinė laisvė, buvimas, energija. Supratau, kad noriu ne tik šokti šia kalba, bet ir gyventi joje ir vieną dieną ją kurti pati.

– *Jūs mokėtės Kijevo savivaldybės Sergeo Lifario šokio akademijos Liaudies choreografijos skyriuje (vadovas Vadimas Sabadašas, 2015–2019) ir įgijote pedagogės bei ansamblio artistės diplomą su pagyrimu, 2021 m. ten pat – bakalauro diplomą su pagyrimu.* ►



Studijų Kijevo savivaldybės Serge'o Lifario šokio akademijos Liaudies choreografijos skyriuje  
akimirkos. Maria Duka nuotr.

◀ **Kada pirmą kartą pajutote, kad choreografija iš tikrųjų yra jūsų pašaukimas?**  
– Aš tai pajutau labai anksti, dar vaikystėje. Vienas pirmųjų dalykų, ko šokis reikalauja iš tavęs, yra nerūpestingos vaikystės

atsisakymas. Kai tavo bendraklasiai po pamokų išeina pasilinksinti, tu eini į repeticiją. Kai visi savaitgalį ilsisi, tu keliauji į konkursą. Kai kiti turi laiko paprastam paaušlių gyvenimui, tu mokaisi gyventi pagal

discipliną, spaudimą ir nuolatinę lūkesčių sau našta.

Ir tai tik matoma dalis. Yra dar finansinė pusė, kurią tėvai neša, kol esi vaikas. Yra fizinė pusė – kūnas, kuris nuolat dirba iki ribos, prisitaiko prie nenatūralių pozų, skausmo ir nuovargio. Ir yra emocinė pusė, apie kurią, deja, kalbama kur kas rečiau nei turėtų būti.

Profesionalaus šokio pasaulis gali būti labai žiaurus. Pernelyg didelė konkurencija, pasenę treniruočių metodai, psichologinis spaudimas, patyčios, valgymo sutrikimai, seksizmas, rasizmas – visa tai egzistuoja. Tai nėra atskiri atvejai, bet realybė, su kuria šioje srityje susiduria daug žmonių, ypač moterys. Tai tamsioji meno pusė, kuri beveik visada lieka už uždangos.

Todėl būti šioje profesijoje nėra romantiškas atsitiktinumas – tai sąmoningas pasirinkimas. Ir tikrai nelengvas. Mes dirbame ir gyvename labai specifiniu ritmu, kuriame darbas užima beveik visą savaitę, o asmeninis gyvenimas dažnai turi tilpti į mažytę erdvę tarp repeticijų, pasirodymų ir nuovargio.

– **Ar manote, kad jūsų gyvenimas galėjo pasisukti visiškai kita linkme?**

– Tikriausiai taip. Bet mes niekada nesužinome, koks būtų mūsų kitas gyvenimas. Turime tik šį vienintelį. Ir, nepaisant visų iššūkių, aš esu giliai dėkinga už galimybę užsidirbti pragyvenimui iš meno. Tai reta privilegija. Tad net žinodama, kokia sunki yra ši kryptis, vis tiek labai džiaugiuosi, kad tai yra mano kelias.

## Netikėta, miela Klaipėda

– Nuo 2019 m. dirbate Klaipėdos valstybiniame muzikiniame teatre. Kaip šis teatras ir šis miestas atsirado jūsų gyvenime? Ar buvo lengva čia pasijusti lyg namuose?

– Klaipėda į mano gyvenimą atėjo labai netikėtai, ir būtent todėl aš vis dar ją matau kaip kažką beveik lemties nulemto. Tuo metu aš jau žinojau, kad noriu dirbti būtent šiuolaikinėje choreografijoje, tačiau visiškai nesupratau, kaip žmonės patenka į tą trokštamą pasaulį. Tai atrodė tolima, beveik nepasiekiamą.

Ir tuomet, paskutiniaisiais studijų akademijoje metais, Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro atstovai atėjo stebėti mūsų sceninės praktikos, ir mes gavome kvietimą atvykti į Lietuvą ir pabandyti čia šokti. Tai



Marina spektaklyje „Graikas Zorba“.

buvo taip netikėta, kad net dabar man atrodo šiek tiek nerealu.

Tuo metu KVMT tik pradėjo aktyviai kurti stiprią šokio trupę ir šiuolaikinį repertuarą. Ir aš nuoširdžiai tikiu, kad tai, ką sukūrė Aurelijus Liškauskas, Elena Lebedeva ir Laima Vilimienė, buvo kažkas nepaprasto. Jie ne tik kūrė repertuarą, jie kūrė aplinką, galimybę, erdvę augimui. Aš

visada būsiu jiems dėkinga už tai, kad leido man tapti šio proceso dalimi.

Atsikraustymas pats savaime, žinoma, nebuvo lengvas. Iki tol gyvenau su tėvais, o staiga atsidūriau kitoje šalyje, naujoje kalboje, naujoje nepriklausomybėje, naujoje atsakomybėje. Bet man labai pasisekė su žmonėmis aplink mane. Kolegos, kurie jau dirbo trupėje, padėjo prisitaikyti tiek teatre, tiek už jo ribų. ►



Šokio spektaklyje „Karmen“.



„Vidujinis žvilgsnis“. Po premjeros.

Asmeninio albumo nuotr.



D. Verovkos choreografija „Vidujinis žvilgsnis“.

Domo Rimeikos nuotr.

◀ Dėl to kelias link jausmo, kad čia namai, buvo daug švelnesnis, nei galėjau įsivaizduoti.

– Jūs sukūrėte daugybę įsimintinų vaidmenų tokiuose šokio spektakliuose kaip „Eglė žalčių karalienė“, „Faustas“, „Šventasis pa-

vasaris“ ir daugybėje kitų. Kurie vaidmenys jums buvo patys reikšmingiausi?

– Kiekvienas kartas, kai žengiu į sceną, man yra svarbus. Ir tai nėra tik graži frazė, tai labai tikras jausmas. Gal todėl, kad puikiai žinau, kiek nepaprastai talentingų žmonių pasaulyje neturi galimybės realizuoti savęs savo meninėje profesijoje. Todėl man jau pati galimybė būti scenoje yra brangus dalykas.

Man artimiausi dramatiški vaidmenys – vaidmenys, kurie turi charakterį, istoriją, vidinį konfliktą. Manau, tai taip pat susiję su tuo, kad kadaise rimtai svarsčiau tapti aktore. Todėl man svarbu ne tik atlikti judesį, bet ir išgyventi personažą, pasakoti jo istoriją.

Ypatinga vieta mano širdyje priklauso solo vaidmeniui šokio spektaklyje „Šventasis pavasaris“. Tai vaidmuo, kuris tiesiog pereina per mane. Jis reikalauja ne tik buvimo scenoje, jis reikalauja visiškai būti čia ir dabar. Man tai viena iš tų retų sceninių



Akimirkos iš spektaklio „Dona Kichotė“.



Martyno Aleksos nuotr.



A. Ekmano „Kaktusai“.



Asmeninio albumo nuotr.

patirčių, kurios negalima visiškai paaiškinti žodžiais, tiesiog įeinama į tam tikrą būseną, kuria dalijamasi tarp kolegų ir žiūrovų.

Aš mėgstu pasirodymus, kurie energiška gyvi, kur scenoje tarp atlikėjų teka tikra srovė. Manau, tai tie momentai, kai žiūrovai jaučia ne tik formą, bet ir tam tikrą įtampą, tikrą buvimą. Todėl man taip patinka Gajaus Žmavco „Dona Kichotė“, Douglaso Lee „Kalista“ („Callisto“), Alexanderio Ekmano „Kaktusai“ („Cacti“). Šiuose kūrinuose vyksta labai galinga mainų energija – tu ne tik duodi, bet ir gauni tiek daug iš savo scenos partnerių. Ir būtent šie momentai labiausiai primena man, kodėl myliu šią profesiją.

– O kuris vaidmuo reikalavo iš jūsų didžiausių fizinių ar emocinių pastangų?

– Didžiausias fizinis iššūkis man buvo neoklasikiniai vaidmenys. Aš nesu balerina

Būti šioje profesijoje nėra romantiškas atsitiktinumas – tai sąmoningas pasirinkimas. Ir tikrai nelengvas.

iš akademinė studijų pasaulio ir natūraliai neturiu tų fizinių savybių, kurios paprastai siejamos su klasikinio baletu šokėja. Todėl kiekvienas toks vaidmuo yra ir vidinis iššūkis: žengti už įprastų ribų, įveikti nepasitikėjimą savimi ir atrasti savo būdą būti įtikinamai skirtingos estetikos kontekste.

Emociškai man sunkiausi yra vaidmenys, susiję su mirtimi arba su giliu vidiniu žlugimu. Todėl vaidmuo spektaklyje „Šventasis pavasaris“ ir Margarita „Fauste“ tapo man

ypač svarbūs. Juose yra kažkas skausmingo, bet kartu ir labai giliai valančio. Scenoje gali patirti dalykus, kuriems realiame gyvenime galbūt nėra vietos. Ir būtent čia slypi tam tikra teatro psichologinė tiesa: gali išlaisvinti tai, kas antraip liktų viduje.

„Šventasis pavasaris“ – savaime iššūkis, nes šokame vandenyje. Tai didžiulis fizinis iššūkis, bet kartu ir dalis pasirodymo magijos. Atlikdama šį vaidmenį, jaučiuosi lyg dalyvaudama tam tikrose apeigose. ►



D. Verovkos sukurta choreografija „Gimę prie jūros“.

Martyno Aleksos nuotr.



„Šventasis pavasaris“.

Martyno Aleksos nuotr.

◀ Pajauta pasibaigus vaidmeniui yra tokia stipri, kad jos beveik neįmanoma apibūdinti žodžiais. Tai labai gilus, beveik pirmąkart patyrimas.

## Kūnas – mano instrumentas

– *Žiūrovai grožisi baletų artistų elegancija ir šokio lengvumu, tačiau scenos užkulisiai kitokie. Koks iš tiesų yra baletų artisto kasdienis gyvenimas?*

– Žiūrovai mato rezultatą – grožį, formą, lengvumą, skrydžio iliuziją. Bet už to slypi milžiniškas kiekvienos dienos rutininis, o kartais ir varginantis darbas. Ši profesija reikalauja labai daug – tiek fiziškai, tiek emociškai.

Atlikėjo kasdienybė yra pamokos, repetitijos, kūrybiniai procesai, apšilimai prieš premjeras, pasirodymai, atsistatymas, o tada visas ciklas prasideda iš naujo. Jei esi blogos nuotaikos, bet tavo personažas turi juoktis – tu juokiesi. Jei skauda, bet reikia šokti – labai dažnai vis tiek eini į sceną. Ne todėl, kad tai visada teisinga, bet todėl, kad teatro

realybė dažnai balansuoja tarp žmogaus ribų ir atsakomybės.

Labai dažnai atlikėjai pasirodo ne todėl, kad jų kūnai yra idealiai pasiruošę, bet todėl, kad nenori nuvilti kolegų, pertraukti proceso ar prarasti milžiniško bendro darbo rezultato. Tai sunkioji ir ne visada sveika profesijos pusė, bet ji yra tikra.

Ir net už teatro ribų darbas nesibaigia. Dauguma atlikėjų papildomai treniruojasi sporto salėje, lanko pilatesą, plaukioja, treniruoja ištvėrmę, jėgą ir judrumą. Mes labai gerai žinome, kad mūsų kūnai nėra tik mūsų dalis – jie yra mūsų instrumentas, mūsų kalba ir mūsų profesinė atsakomybė.

– *Operos solistams reikia išiminti daug teksto. Baletė yra kažkas panašaus į „judesio tekstą“. Kaip jūs išiminate sudėtingą choreografiją ir ilgą judesiu sekas?*

– Tai iš tiesų yra savotiška atmintis, ir kartais aš pati negaliu iki galo paaiškinti, kaip ji veikia. Galiu pamiršti kokią nors kasdienę smulkmeną, bet vis tiek galiu prisiminti milžinišką choreografijos kiekį. Kartais man pačiai tai atrodo lyg magija.

Kai kurie žmonės natūraliai apdovanoti tokia atmintimi – yra šokėjų, kurie gali pažūrėti videoįrašą vieną ar du kartus ir jau viską žinoti. Kitiems reikia daug daugiau laiko, ir tai taip pat visiškai normalu. Mano atveju visada yra procesas: išmokstu medžiagą, kartoju ją begalę kartų, pergaltvoju galvoje, klausausi muzikos eidama ir mintyse šoku ją, prieš miegą žiūriu videoįrašus, kad kūnas ir smegenys toliau ją įsisavintų net poilsio metu. Jei choreografija turi aiškią logiką, vidinę struktūrą ir ne per greitą tempą, ją natūraliai lengviau įsiminti. Bet kai yra daug priešingų judesiu, smulkių detalių, staigių pasikeitimų ir labai greitas tempas, tai tampa tikru iššūkiu. Vis dėlto galiausiai kūnas išmoksta. Viskas galiausiai ateina per valandas, pakartojimus, nuovargį ir vėl pakartojimus.

– *Baletas dažnai siejamas su griežta disciplina ir net maisto apribojimais. Kiek tai atitinka tikrovę? Kaip jums pavyksta išlaikyti pusiausvyrą tarp profesinių reikalavimų ir sveiko, laimingo gyvenimo?*

– Scenos menai ir baletas ilgai turėjo labai griežtus standartus, susijusius su kūnu, ir kai kurie iš tų standartų vis dar neišnyko visiškai. Bet aš nuoširdžiai džiaugiuosi, kad Europos scena pamažu juda sveikesnės vizijos link: mažiau nesveiko lieknumo kulto,



2023 m. D. Verovka sukūrė choreografiją G. Donizetti komiškos operos „Meilės eliksiyas“ kamerinei versijai ir pati atliko pagrindinį Adinos vaidmenį, dubliuodama už scenos dainuojančių solistę. Asmeninio albumo nuotr.

daugiau pagarbos tikriems kūnams, jėgai ir individualumui.

Kalbant apie maistą, tai labai individualus dalykas. Kiekvienas turi skirtingą metabolizmą, kūno tipą ir fizinio krūvio ritmą. Kai kurie šokėjai beveik negalvoja apie maisto santykį su savo figūra. Kiti turi būti kur kas atidesni. Šiuo atžvilgiu man pasisėkė, bet, žinoma, vis tiek atkreipiu dėmesį į savo kūno poreikius ir stengiuosi jų klausytis.

Kartu labai mėgstu maistą. Mėgstu gaminti, mėgstu skaniai valgyti, mėgstu visą su tuo susijusią patirtį. Ir, sąžiningai, kartais

geras valgymas beveik terapiniu būdu veikia mano nuotaiką. Manau, svarbu nenuieiti į kraštutinumus, o ieškoti pusiausvyros tarp formos ir malonumo, tarp profesijos reikalavimų ir normalaus, žmogiško gyvenimo.

## Svarbu neprarasti prasmės

– *Be to, kad esate baleto artistė, jūs taip pat dirbate baleto mokytoja ir choreografe.*

**Ar yra kokių nors profesinių principų ar įpročių, kurie padeda jūsų darbui, kuriuos paprastai žmonės galėtų pritaikyti kasdieniame gyvenime?**

– Viena iš pagrindinių mano taisyklių – nepalikti rytojui to, ką galima padaryti šiandien (*juokiasi*). Man labai nepatinka gyventi jaučiant, kai virš galvos kabo nebaigti darbai, atsakomybės. Tai tyliai sekina energiją...

Taip pat tikiu, kad įkvėpimas nėra visada tai, ko reikia laukti kaip dovanos iš aukščiau. ►

◀ Nuostabu, kai jis ateina, bet jis negali būti vienintelė sąlyga norint pradėti dirbti. Reikia sugebėti dirbti ir tą dieną, kai viskas vyksta lėčiau, sunkiau. Kartais tai reiškia daryti dalykus netobulai, kartais – vėliau viską perdaryti. Bet vis tiek geriau dirbti nei visiškai sustingti.

Žmonėse labai vertinu profesionalumą – gebėjimą neįtraukti asmeninių konfliktų ar blogos nuotaikos į bendrą kūrybinį procesą. Man tai yra tikros vidinės kultūros ženklas. Stengiuosi elgtis taip pat.

Ir dar viena svarbi taisyklė: elgtis su kitais taip, kaip norėtum, kad elgtųsi su tavimi. O kalbant apie choreografiją, stengiuosi kurti darbus, kuriuos pati norėčiau žiūrėti ir kuriuose mėgaučiausi šokdama. Man labai svarbu, kai atlikėjai paliktą sceną su džiaugsmo, energijos ir tikro malonumo jausmu dėl to, ką jie ten patyrė.

**– Ar jus jau atpažįsta Klaipėdos gatvėse? Ir apskritai, kokius didžiausius privalumus ar didžiausius iššūkius patiriate būdama baleto artiste?**

– Ne, manęs gatvėse nepažįsta.

Vienas didžiausių iššūkių – neprarasti prasmės, kodėl pradėjau šią veiklą. Nepamiršti, kas mane patraukė į šį kelią. Nes bet kurioje profesijoje, ypač tokioje varginančioje kaip mūsų, ateina momentas, kai gali taip pavargti, kad prarandi ryšį su pirmąja meile šiai profesijai. Manau, labai svarbu

kartais sugrįžti pas tą mažą mergaitę, kuri pirmą kartą pradėjo šokti ir ėmė svajoti apie sceną. Manau, septynerių metų Dašą labai sužavėtų tai, ką aš pasiekiau, ir aš noriu išlaikyti tą ryšį su jos šviesiu, vaikišku žvilgsniu.

Kita svarbi dalis yra prisiminti, kad teatras, kad ir koks nuostabus jis būtų, negali būti tavo visas gyvenimas. Tai svarbi, mylima, didelė tavo dalis, bet tai ne visa tu. Todėl manau, kad būtina išlaikyti ryšį su pasauliu už teatro ribų – draugais, kelionėmis, gamta, vakarėliais, vienatve, paprastais pasivaikščiojimais po miestą. Visa tai mus padaro giliomis asmenybėmis, o kartu maitina ir mūsų kūrybiškumą. Poilsis, aplinkos pasikeitimas, atstumas – tai nėra silpnybės, bet būdai išlikti gyvai šioje profesijoje.

## Gimęs iš pasitikėjimo

**– Ne tik šokate, bet ir aktyviai dirbate kaip choreografė. Ar galėtumėte papasakoti daugiau apie savo kūrybines idėjas, ypač apie savo naujausią spektaklį „Panama labai graži“? Kaip gimė šis kūrinys ir kokią žinutę norėjote perduoti žiūrovams?**

– Visada jaučiau, kad noriu ne tik šokti, bet ir kurti. Man tai beveik natūralus refleksas: klausausi muzikos, ir iš karto galvoje

pradeda atsirasti vaizdai, scenos, judesiai ir vizualinės kompozicijos. Tarsi vidinis pasaulis pradeda atsiskleisti savaime.

Todėl KVMT projektas „Dėmesio! Balletas“, skatinantis jaunimą kurti, man tapo labai svarbiu. Jis suteikė erdvę bandymams, augimui, klaidoms ir savos scenos kalbos paieškai. Būdama atlikėja visada esi ribojama kieno nors kito vizijos. Būdama choreografė, turi galimybę kurti savo pasaulį. Ir tai yra nepaprastai jaudinanti patirtis.

Mėgstu dirbti su šokėjais ir stebėti, kaip jie užpildo mano medžiagą savo kūnais, energija ir tiesa. Kartais jie tai daro net geriau, nei galėjau įsivaizduoti. Šiame procese yra kažkas labai vaikiško – lyg žaidimas, lipdymas, piešimas, kūrimas nežinant galutinio rezultato. Ir būtent ši kūrybos dalis man suteikia ypatingą džiaugsmą.

Kalbant apie „Panama labai graži“, idėją pasiūlė L. Vilimienė, pasitelkiant knygą kaip pagrindą vaikų spektakliui. Kai ją perskaičiau, iš karto supratau, ką galiu sukurti. Bet kartu labai nervinausi, nes tai buvo mano pirmasis tikrai didelio masto projektas: didelė scena, du veiksmi, gyva muzika, sudėtinga scenografija, kostiumai ir didžiulė atsakomybė!

Labai daug galvojau apie vaikų auditoriją. Vaikai – labai sąžiningi žiūrovai. Jų neapgausi forma, jie arba tikrai įsitraukia, arba ne. Bet man norėjosi vaikams scenoje pristatyti lengvumą, džiaugsmą ir juoką.



Daria šokį mėgsta nuo vaikystės.



Darios šeima – mama, tėtis ir sesuo.

Asmeninio albumo nuotr.

## VIZITINĖ KORTELĖ

Ukrainiečių šokėja **Daria Verovka** (gim. 1999 m. spalio 8 d. Kijeve) 2015–2019 m. studijavo Kijevo savivaldybės Serge'o Lifar'io šokio akademijos Liaudies choreografijos skyriuje (vadovas Vadimas Sabadašas) ir įgijo pedagogės ir ansamblio artistės diplomą su pagyrimu. 2021 m. ten pat įgijo bakalauro diplomą su pagyrimu.

Studijų metais pradėjo bendradarbiauti su Ukrainos nacionalinės operos baleto trupe ir Kijevo savivaldybės akademinio vaikų ir jaunimo operos ir baleto teatru. Šoko Ukrainos nacionalinėje operoje Kristiano Leverio šokio spektaklyje „Under the Tide“ (2018).

Nuo 2019 m. vasaros dirba KVMT, šoka šio teatro šokio spektakliuose. Tarp svarbesnių jos sukurtų vaidmenų: Marina (M. Theodorakio balete „Graikas Zorba“, chor. Lorca Massine), Baronienė ir Liucė („Altorių šešėly“, chor. Aurelijus Liškauskas), Frau Štalbaum ir Rytiečių šokėja (P. Čaikovskio balete „Spragtukas“, chor. Kirill Simonov), Eglės sesuo ir Dukra Drebulė (E. Balsio balete „Eglė žalčių karalienė“, chor. Martynas Rimeikis), Margarita („Faustas“, chor. Robert Bondara), Auklė (S. Prokofjevo balete „Romeo ir Džuljeta“, chor. Kirill Simonov), solistė (I. Stravinskio balete „Šventasis pavasaris“, chor. Edward Clug), Mergina („Dona Kichotė“ I d., chor. Yan Malaki), solistė („8m68“, chor. Robert Bondara).

Už Džuljetos auklės vaidmenį S. Prokofjevo „Romeo ir Džuljetoje“, solistės vaidmenį I. Stravinskio „Šventajame pavasaryje“ ir Margaritos vaidmenį „Fauste“ pelnė KVMT apdovanojimą „Pagauk bangą“ nominacijoje „Metų baleto artistė“ (2021). Drauge su visa KVMT baleto trupe buvo apdovanota „Padėkos kauke“ už vienaveiksmių šokio spektaklių diptiką „Stabat Mater“ /

„Šventasis pavasaris“, kuriame D. Verovka atlieka demisolistės („Stabat Mater“) ir pagrindinės solistės („Šventasis pavasaris“) vaidmenis.

Ji dirba KVMT baleto trupės repetitore, dėsto klasikinį šokį vaikams studijos „Baleto erdvė“ Viktorijos baleto klaseje, taip pat veda modernaus šokio pamokas ir kuria choreografiją vaikams.

Nuo 2020 m. D. Verovka dalyvauja KVMT baleto trupės choreografinėse dirbtuvėse „Dėmesio! Baletas“, kasmetinėse Tarptautinei šokio dienai skirtose choreografinių miniatiūrų programose jau yra pristačiusi 10 kompozicijų, kuriose reikėsi ne tik kaip choreografė, bet ir kaip atlikėja, šviesų ir kostiumų dailininkė. Taip pat asistavo kuriant choreografiją trumpametražiams šokio filmams, lydintiems naujausią „Dėmesio! Baletas“ programą „Klaipėda: vakar, šiandien, rytoj“, skirtą Klaipėdos prijungimo prie Lietuvos 100-mečiui (2023).

2022 m. sukūrė choreografiją šokio spektaklių triptikui „Dona Kichotė“ (I d.) pagal baroko kompozitorių muziką. Tais pačiais metais dalyvavo V Kauno „Fluxus“ festivalyje (programos „Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022“ dalis), kur parodė gyvą šokio improvizaciją.

2023 m. sukūrė choreografiją G. Donizetti komiškos operos „Meilės eliksyras“ kamerinei versijai ir pati atliko pagrindinį Adinos vaidmenį, scenoje dubliuodama už scenos dainuojančią solistę.

2025 m. dalyvavo M. K. Čiurlionio 150-osioms gimimo metinėms skirtame šiuolaikinės choreografijos projekte „Hommage à Čiurlionis“ ir sukūrė šokio miniatiūrą „Vidujinis žvilgsnis“ pagal M. K. Čiurlionio paveikslą „Ramybė“.

2025 m. lapkritį sukūrė choreografiją šokio spektakliui vaikams „Panama labai graži“.



Martyno Laurinkaus nuotr.

Šiandien pasaulyje tiek daug nerimo, sunkumo ir nuovargio, kad norėjau sukurti erdvę su šviesa, žaidimu, vaizduote ir šiluma. Tikiuosi, kad spektaklis tikrai tai suteikia žiūrovams.

Man labai pasisekė su komanda: kompozitorė Silvija Miliūnaitė, libreto autorė Sondra Simana, muzikos vadovas ir dirigentas Giedrius Vaznys, scenografė Sigita Šimkūnaitė, kostiumų dailininkė Sandra Straukaitė, šviesų dailininkas Andrius Stasiulis. Labai džiaugiuosi, kad spektaklį kūriau būtent su šiais žmonėmis, nes nė vienas projektas neatsiranda vien iš idėjos, jis gimsta ir iš pasitikėjimo tarp tų, kurie jį įgyvendina.

– **Jūsų šeima gyvena Ukrainoje?**

– Taip. Mes rašome vieni kitiems kasdien šeimos pokalbių grupėje socialiniuose tinkluose, o kartais ir skambiname. Bet šiandienos ryšio realybė vis tiek labai skausminga. Atsikeli, peržiūri naujienas, matai, kad per naktį vėl buvo atakų, kad vėl žmonės nukentėjo, kad kieno nors gyvenimas dar kartą buvo sulaužytas į „iki“ ir „po“. Ir pirmas dalykas, kurį darai, rašai šeimai: „Kaip jūs?“ Tokiais momentais didžiausia pasaulio laimė – paprasčiausias atsakymas: „Gyvi. Saugūs.“

Aš labai didžiuojuosi savo šeima. Ir niekada nenustosiu stebėtis, kaip žmonės

Ukrainoje, nepaisant visko, gyvena, myli, dirba ir vieni kitus palaiko. Tai yra milžiniška jėga, ir jos neįmanoma nepajausti. Labai laukiu dienos, kai karas baigsis Ukrainos pergale ir galėsiu sugrįžti į gimtąjį Kijevą ramia širdimi, o ne su nuolatiniu nerimu, tik su dėkingumu, pasididžiavimu ir prisiminimu. Apkabinti savo artimuosius, švęsti gyvenimą ir pagerbti tuos, kurie paaukojo savo gyvybes, kad ši diena galėtų ateiti. Šlovė herojams. Šlovė Ukrainai.

**MRF**  
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS



Kadrai iš filmo „Projektas Sveika, Marija“ (rež. Ph. Lordas, Ch. Milleris, 2026 m.).



# Paskutinė žmonijos viltis: „

Režisierių dueto Philo Lordo ir Christopherio Millerio darbas – filmas „Projektas Sveika, Marija“ (angl. „*Project Hail Mary*“) pagaliau pasiekė didžiuosius ekranus. Filmas sukurtas pagal to paties pavadinimo tiesiog nepadoraus populiarumo sulaukusią Andy Weiro knygą. Jei per pastaruosius kelerius metus bent kiek domėjotės šiuolaikine literatūra ar bent netyčia užklydote į knygyną, o gal klausėtės tinklalaidės apie knygą, šios knygos viršelio ir pavadinimo išvengti buvo tiesiog neįmanoma – ji spoksojo į jus iš visų perkamiausių knygų lentynų ar rekomenduojamų knygų sąrašų. Beje, knyga išleista ir lietuviškai. Bet, kaip dažnai būna su tokio kalibro bestseleriais, kino teatruose visada tyko pavojus. Ar ekranizacija pateisins lūkesčius ir kuo skiriasi filmas nuo knygos?..

**Andrius RAMANAUSKAS**

## Iš knygos – į filmą

Ko gero, tinkamiausias filmo siužetas, kurį galėčiau papasakoti nieko apie filmą ar apie knygą negirdėjusiems žmonėms, būtų tiesiog toks: vyras pabunda iš komos keistoje patalpoje, kurioje daugiau gyvybės be jo nėra. Žmogus nesupranta

nei kas jis pats toks, nei kur jis yra. Na, o visiems likusiesiems dabar jau išduosiu daugiau siužeto detalių. Pagrindinis veikėjas pabunda kosmoso erdvėlaivyje iš komos, būdamas visiškoje amnezijoje, o visi jo igulos draugai – negyvi. Pamažu atgaudamas atmintį, vienišas astronautas supranta, kad jis yra paskutinė ir vienintelė žmonijos viltis išgelbėti Žemę nuo egzistencinės grėsmės – kosminių mikrobu, kurie tiesiogine to žodžio prasme valgo Saulės energiją ir po 30 metų sunaikins žemę. Keliaudamas į tolimą žvaigždžių sistemą ieškoti priešnuodžio,

jis netikėtai supranta, kad šioje bėdoje jis ne vienas. Jis sutinka ateivį iš kitos planetos, kurio pasauliui gresia lygiai toks pats likimas.

Prikelti šią istoriją į ekranus nebuvo lengva užduotis. Režisierių duetas Ph. Lordas ir Ch. Milleris, puikiai žinomi dėl savo gebėjimo neįprastas idėjas paversti kino hitais, atviravo apie vizualinę filmo kryptį. „Norėjome, kad filmas leistų pasijusti taip, lyg būtumėte pačiuose kosminio laivo viduriuose“, – teigė jie, pabrėždami praktinių efektų ir klaustrofobiškos aplinkos svarbą. Pagrindinio vaidmens atlikėjas Ryanas Goslingas, kuris filmą ir prodiusavo, prisipažino, kad jautė didžiulį spaudimą dėl knygos populiarumo, o pati idėja vaidinti „su kojineėmis sėdint laivo vamzdyje ir kalbant su ateiviu“ jam kėlė nemažai baimės, bet kartu atrodė kaip galimybė, pasitaikanti kartą gyvenime. Scenarijaus autorius Drew Goddardas turėjo turbūt patį sunkiausią darbą – adaptuoti sunkiai įkandamą kietąją mokslinę fantastiką taip, kad kukurūzų spragėsius kramsnojantys žiūrovai neužmigtų iš nuobodulio.

## Nemažai klišių

Kritikų atsiliepimai rodo, kad filmas iš esmės pavyko, nors ir neišvengė kompromisų. Dauguma kritikų, visų pirma, liaupsina



# „Projektas Sveika, Marija“

R. Goslingo vaidybą – jis puikiai perteikia izoliuoto, bet vilties neprarandančio mokslininko vidinį pasaulį. Taip pat žiūrovai žavisi ateivio (vadinamo Rokiu) dizainu. Kūrėjai naudojo praktines marionetes ir efektus, kurie suteikė veikėjui daugiau gyvybės, palyginti su įprasta ir kartais bedvase kompiuterine grafika. Chemija tarp šių dviejų pagrindinių veikėjų ir vadinama filmo širdimi.

Tačiau kietosios mokslinės fantastikos gerbėjai skundžiasi, kad filmas prarado dalį savo intelektualinio svorio. Daug sudėtingų matematinių ir fizikos problemų sprendimų buvo supaprastinti arba visai išmesti, kad filmas taptų prieinamesnis daugumai žiūrovų. Be to, kai kuriems kritikams filmo tonas kai kur pasirodė kiek per lengvas ir ne visai atitinkantis gresiančios apokalipsės rimtumą.

Tiek filmas, tiek knyga, tiesą sakant, turi nemažai klišių. Kaip įprasta, čia žmonijos likimas vėl atsiduria vieno žmogaus rankose. Vėl turime didvyrį, kuris iš pradžių savimi netiki, atsiduria tokioje situacijoje visai ne savo noru, bet, žinoma, galiausiai įveikia visus vidinius prieštaravimus ir išgelbsti net ne vieną, o dvi civilizacijas. Vis dėlto filmo (ir knygos) labai stiprus išskirtinumas, kad čia nėra jokios tradicinės gėrio ir blogio kovos. Jokių piktadarių su lazerais ar klastingų išdavikų. Tik pavojinga, negailestinga ir mirtina problema, kurią reikia išspręsti.

## Akcentai kiti

Knyga yra robinzoniška išgyvenimo kosmose istorija, kur du mokslininkai iš skirtingų planetų ir su skirtingomis žiniomis bando moksliai išspręsti vieną sunkią problemą po kitos, o filme akcentai sudėlioti kitaip. Pavyzdžiui, knygoje moksliniai sprendimai nėra iš piršto laužti – pats knygos autorius A. Weiras turi inžinieriaus patirties, o jam rašant talkino galybė skirtingų sričių mokslininkų. Knyga išėjo tarsi įmantriai sukaltas mokslo populiarinimo kūrinys. Tačiau filme to mokslo perteikti tokiais kiekiais neįmanoma. Tiksliau – įmanoma, bet plačiam publikai tai turbūt būtų nepakenčiamai nuobodu. Tad filmas labiau koncentruojasi ties komiška ir jautria abiejų mokslininkų, sudarytų iš visiškai skirtingų organizmų, draugyste. Filmą, visų pirma, yra apie draugystę ir pasitikėjimą, o štai knyga – apie mokslą ir, sakyčiau, šventą tikėjimą juo.

Kino kūrėjai padarė kelis esminius pakeitimus. Knygos struktūra stipriai remiasi pagrindinio personažo atminties praradimu – istorija dėliojama per nuolatinis praeities prisiminimus, kurie pamažu atskleidžia misijos prasmę. O filmas renkasi labiau linijinį pasakojimo būdą, jame nėra nuolatinio šokinėjimo tarp praeities įvykių ir dabarties. Taip pat knygoje kur kas daugiau dėmesio skiriama Žemės krizei ir tarptautinės mokslininkų ir astronautų komandos nariams.

## NAUJAS FILMAS

**Pavadinimas:** „Projektas Sveika, Marija“ / „Project Hail Mary“.

**Žanras:** veiksmo, nuotykių, fantastinis.

**Šalis:** JAV, 2026 m.

**Režisierius:** Philas Lordas, Christopheris Milleris.

**Scenarijus autorius:** Drew Goddardas.

**Operatorius:** Greigas Fraseris.

**Kompozitorius:** Danielis Pembertonas.

**Aktoriai:** Ryanas Goslingas, Sandra Hüller, Jamesas Ortizas.

**Trukmė:** 2 val. 37 min.

**Amžiaus cenzas:** žiūrovams nuo 13 metų.

„Projektas Sveika, Marija“ yra puikus pavyzdys, kaip vienas kūrinys gali evoliucionuoti, keisdamas mediją. Tai nėra tobula adaptacija tiems, kurie tikėjosi vaizdinio fizikos vadovėlio, tačiau tai puikus, emocingas ir vizualiai patrauklus kinas. Kam ką rinktis? Jei esate mokslininkas, dievinantis detalius inžinerinius sprendimus, skaičiavimus ir mėgaujantės žinodamas, kaip tiksliai veikia kosminiai varikliai, – griebkite knygą, ji tikrai prikels tą vaikišką smalsumą ir norą žavėtis mokslu. Tačiau jei ieškote jautrios, kartais komiškos ir vilties kupinos istorijos apie tai, kaip du visiškai skirtingi padarai gali susikalbėti ir patikėti vienas kitu dėl bendro tikslo, tada filmas su charizmatiškuoju R. Goslingu tikrai paliks šiltą įspūdį.

# A. V. Burbos tapyba

Gegužės 8–30 d. uostamiesčio galerijoje „Lyceum“ veikia žymaus Klaipėdos krašto dailininko, grafiko, buvusio ilgamečio pedagogo Augustino Virgilijaus Burbos naujausių tapybos darbų paroda „Atvertys“, kurioje pristatomi pastarųjų metų jo ieškojimai tapybos meno lauke. „Gyvenimo nuėjęs pusę kelio, pasijutau miško tankmėje“, – teigė autorius, pastaruoju metu vis daugiau laiko skiriantis ne grafikai, o tapybai. ►



A. V. Burbos tapybos darbų parodos „Atvertys“ atidarymo akimirkos galerijoje „Lyceum“.

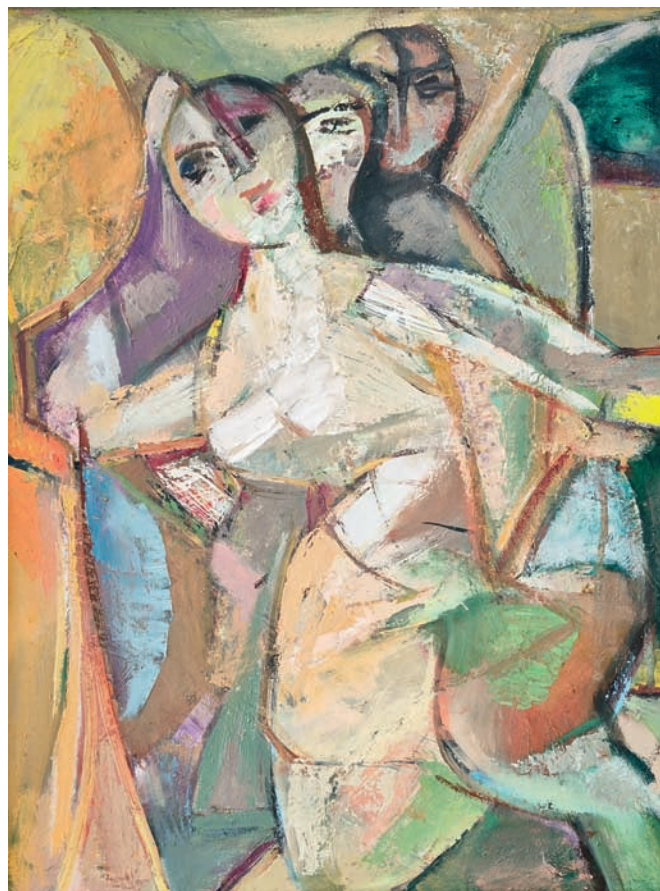
# bos „Atvertys“



Galerijos „Lyceum“ archyvo nuotr.



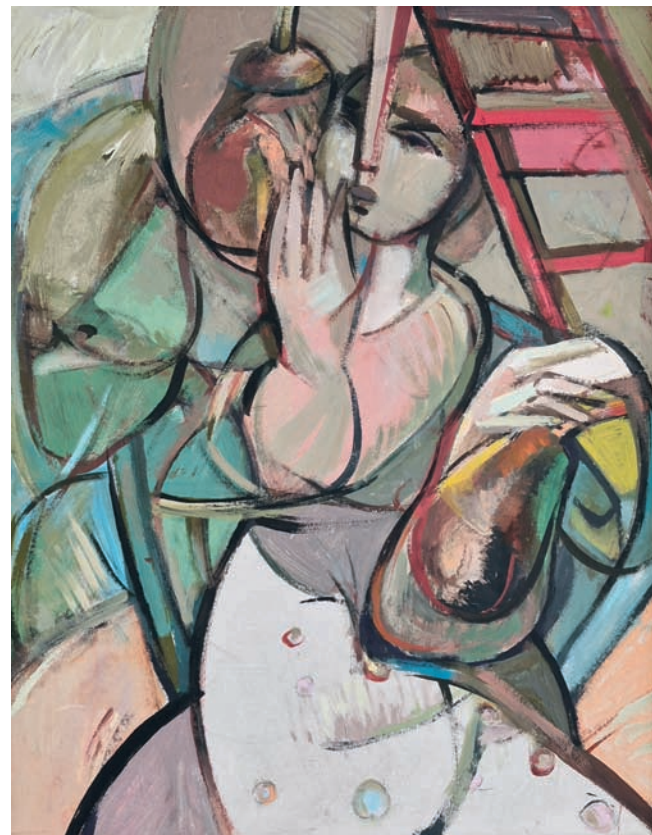
A. V. Burba. Susitikimai. Iš ciklo „Tapsmo genezė“. 2026 m. Kartonas, akrilas, 83 X 65 cm.



Paikos mergelės be žibintų II. 2026 m. Kartonas, akrilas, 58 X 44 cm.



Veidas. Iš ciklo „Tapsmo genezė“. 2026 m. Kartonas, akrilas, 65 X 74 cm.



Jaunystė. Iš ciklo „Tapsmo genezė“. 2026 m. Kartonas, akrilas, 79 X 60 cm.



Mokykla I. Iš ciklo „Tapsmo genezė“. 2026 m. Kartonas, akrilas, 79 X 60 cm.



Kriaušė „Dulė“. Iš ciklo „Tapsmo genezė“. 2026 m. Kartonas, akrilas, 89 X 74 cm.

Agota BRIČKUTĖ

## Nuo piešinio iki tapybos

◀ A. V. Burba (gim. 1943 m. Grūšlaukės k. Kretingos r.) – žymus Klaipėdos krašto menininkas, plačiai publikai pirmiausia pažįstamas iš simboline vaizdinių kalba ir preciziškų kompozicijų prisodrintos grafikos. Vis dėlto pastaraisiais metais A. V. Burbos kūrybinė trajektorija pasuko nauja linkme – autorius atsigręžė į tapybą, atverdamas iki šiol mažiau pažintą savo meninės tapatybės pusę.

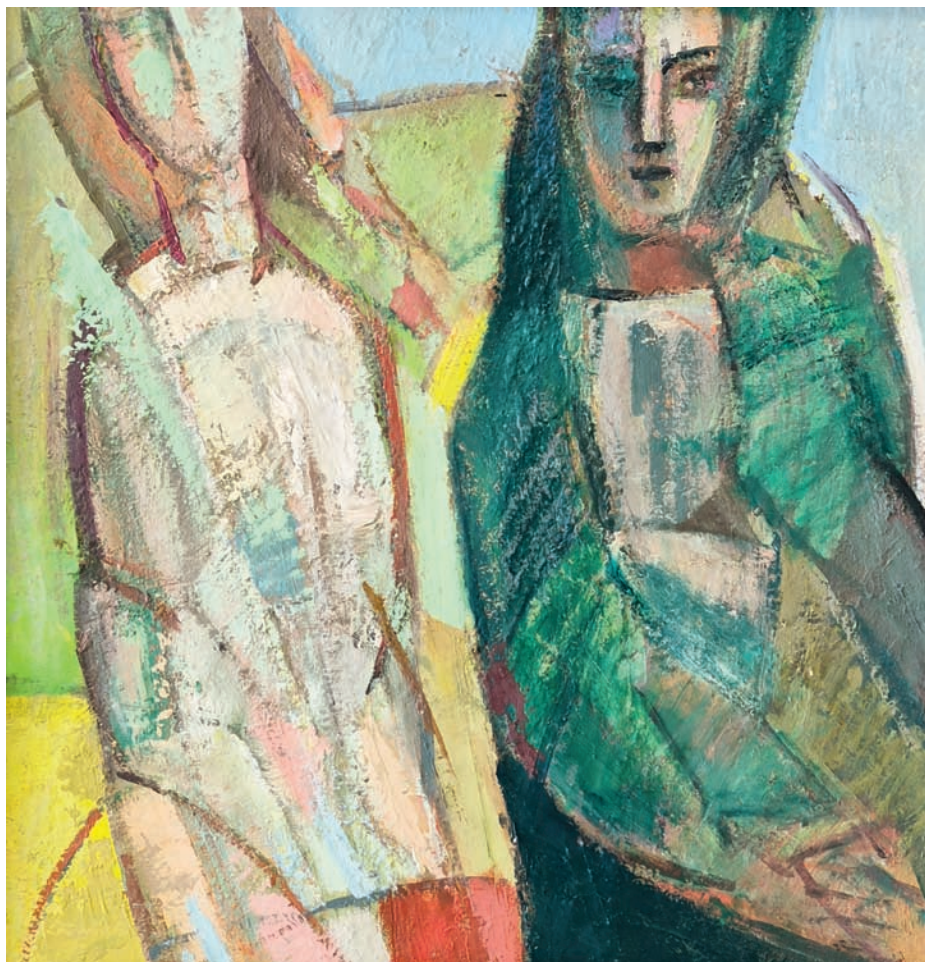
Naujausiuose darbuose, atliktuose akrilu ant drobės, susitelkia meistrystė, brandi meninė patirtis ir kūrybinė drąsa.

Po daugiau nei penkis dešimtmečius trunkančio darbo vizualiojo meno lauke autorius imasi tapybos su nauju polėkiu, tarsi iš naujo atrasdamas spalvos ir potėpio galimybes.

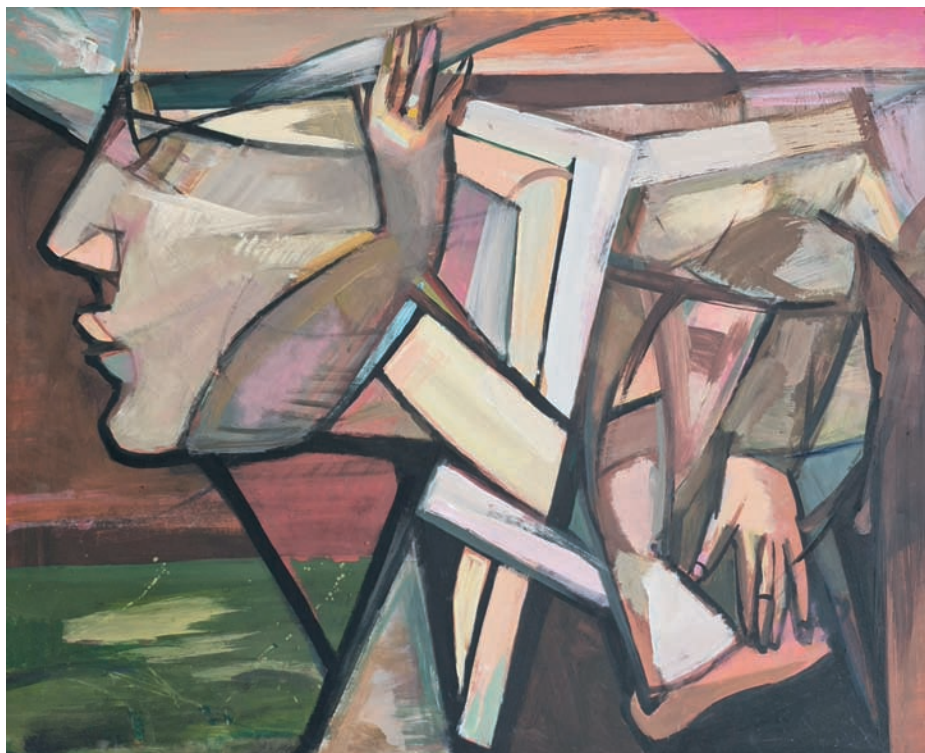
Ilgametė patirtis nespaltos grafikos srityje tapyboje transformuojasi į savitą ▶



Mokykla II. Iš ciklo „Tapsmo genezė“. 2026 m. Kartonas, akrilas, 80 X 80 cm.



Šviesi ir tamsi. Iš ciklo „Dviese“. 2025 m. Drobė, aliejus, 54 X 50 cm.



Grįžtantis. Iš ciklo „Tapsmo genezė“. 2026 m. Kartonas, akrilas, 82 X 102 cm.

◀ „dvikalbė“ sistemą, kurioje piešinys ir spalva veikia kaip lygiaverčiai, vienas kitą papildantys komponentai.

Dinamiška menininko prigimtis, vidinė energija ir nuolatinis kūrybinis nerimastingumas atsiskleidžia tiek grafikoje, tiek tapyboje. Ant neutralios, bejausmės drobės plokštumos autorius projektuoja ekspresyvių emocijų ir dvasinį krūvį. Abstrahuoti, tačiau atpažįstami fizinio pasaulio motyvai – daiktai, objektai, figūrų fragmentai – įvairiai jungiami, susiejami ir tampa priemone atskleidžiant neišvengiamą individo dvasios ir materialiosios tikrovės sąveiką.

## Ekspresija ir kontrolė

Parodos „Atvertys“ darbuose ryškėja nuosekli modernistinės tapybos tradicijos tąsa, kurioje organiškai susipina kubistinis struktūrinis mąstymas, ekspresionistinis emocionalumas ir šiuolaikinės figūratyvosios tapybos improvizacija. A. V. Burbos kūryboje figūra sąmoningai dekonstruojama, skaidoma į kampuoatas plokštumas ir transformuojama į dinamišką, vidinę logiką turinčią struktūrą. Žmogaus figūros interpretacijos menininko paveiksluose paveikios ne tik savo išraiškinga, šiuolaikiška forma – fragmentiški siluetai, įvairios kūno deformacijos formuoja daugiasluksnį emocijų lauką, kuriame atsiveria ir egzistencinė įtampa, ir psichologinis lankstumas, ir žaismė.

**A. V. Burba puikiai geba kurti savitą vizualinę discipliną, balansuojančią tarp spontaniškumo ir kontrolės, tarp improvizacijos ir struktūriškumo.**

Svarbi vieta, kaip ir pridera tapybai, tenka spalvai. Ji gyva, kontrastinga, aktyviai formuojanti nuotaiką ir paveiklo atmosferą. Turėdamas itin jautrią spalvinę klausą ir intuciją, A. V. Burba spalvą pasitelkia kaip vieną svarbiausių emociinio lauko komponentų, kuriančių platų nuotaikų spektrą – nuo harmoningų, ramių ir nostalgikiškų iki kontrastingų, emociionalių ir disonuojančių

žmogaus vidinių būsenų. Kontrastingais spalviniiais tonais autorius dar labiau sustiprina figūrų fragmentiškumą ir pabrėžia dinamišką paveikslo struktūrą. O neretai kompozicijose išnyranti tamsi kontūrinė linija suteikia kūriniam dinamišką ritmą ir architektūrinį aiškumą. Apskritai A. V. Burba puikiai geba kurti savitą vizualinę discipliną, balansuojančią tarp spontaniškumo ir kontrolės, tarp improvizacijos ir struktūriškumo.

## Jautrus susitikimas

Galerijoje „Lyceum“ pristatyta A. V. Burbos tapybos darbų paroda sukuria erdvę jautriam žiūrovų ir kūrinių susitikimui, skatina

mokytis pasaulį skaityti per vaizdinius. Pasak menininko, kūrinio gimimas apima ne tik pirminę autoriaus intenciją, bet ir paties meno kūrinio savikūros procesą. Po kūrybinių ieškojimų etapo, vėliau kūrinys tarsi įgyja autonomiją – pradeda kurti save iš naujo kiekvieno susitikimo su žiūrovais metu.

Pastarasis žiūrovo ir kūrinio dialogas reikalauja atvirumo, imlumo bei gebėjimo vaizdą priimti ne kaip momentinį įspūdį, bet kaip palaipsniui besiskleidžiančią patirtį. Tokia laikysena būdinga visam A. V. Burbos kūrybos kontekstui, kuriame svarbus ne vien regimasis paveikslų paviršius ar formalioji jų sandara, bet ir individualus žiūrovų santykis su kūriniais, jų asmeninės patirtys bei interpretacijos.

Rengdamas personalinę tapybos parodą galerijoje „Lyceum“, A. V. Burba vaizdžiai apibrėžė savo kūrybinį sumanymą: „Kviečiu žiūrovus į „mišką“ – begalinę, neapibrėžtą ir simboliškai talpią erdvę, kurioje atsiveria galimybė pabūti su paslaptimi, nežinomybe ir vidine kontempliacija.“

Paroda „Atvertys“ tapo erdve, kurioje vyksta abipusis atsivėrimas ir skirtingų asmeninių patirčių susitikimas. Galerijoje eksponuojami kūriniai kviečia žiūrovus keliauti giliau – anapus regimų daiktų, formų ir materialumo paviršiaus, į vidinių būsenų ir emocinių patirčių lauką. Todėl žiūrovai iš parodos išsineša ne daiktus, bet jų vidinį pasaulį praturtinusių patirčių. Kaip rašė Antoinėas de Saint-Exupéry „Citadelėje“, „tu esi žmogus ir maitiniesi daiktų prasme, o ne daiktais“...



Ekspozicijos fragmentas.

# Kur?!

Akių raištis ir baltoji neregio lazdelė – du pagrindiniai instrumentai, kuriais teko išmokti naudotis regintiesiems patiriminėje ekskursijoje po kostiumų dizainerės Gretės Labanauskaitės parodą „Jausmas“ Klaipėdos kultūrų komunikacijų centro Parodų rūmuose (paroda veikia iki birželio 7 d.). Prie šių dviejų elementų reikėtų pridėti ir kantrybę, kurios aklinoje tamsoje prireikė ne mažiau nei lazdelės.

Ugnė BRAZYTĖ

## Patirti madą

G. Labanauskaitė – taktilinių kostiumų dizainerė, tyrinėjanti aukštosios mados, ne tik kaip vizualaus meno, reiškinį, bet ir kaip lytėjimo, garso bei kvapo fenomeną.

Patirti madą, o ne tik ją matyti, yra centrinė tiek parodos, tiek ekskursijos ašis. Kostiumai sukurti iš unikalų medžiagų, įprastai nesiejamų su drabužių dizainu, pvz., vinių, medžio žievės, deginto plastiko, silikono, vatos, buitinių daiktų, tokių kaip metalinė kempinė, ir daugelio kitų. Šias medžiagas pirmoje ekskursijos dalyje dizainerė kvietė patyrinėti pasitelkiant visus savo jautimus, išskyrus regą – ją „išjungti“ teko dar prieš ekskursiją uždengiant akis nepermatomais akiniais / raiščiais. Tad kai dizainerė budino ekskursijos dalyvių

jautimus, leisdama uostyti, klausyti ir lytėti medžiagas, skleidėsi įvairiausi jautimų ir fantazijos sujungti atsakymai: degintas plastikas neregint virto kvapnia vanta ar lydytu vašku, plastikinės juostelės tapo sausu šlamančiu šieniu, metalinė kempinė skambėjo kaip samanos ar plastikinis maišelis.

Jau pirmoji užduotis, saugiai sėdint ant kėdžių ir kviečiant savo jautimus nubusti, buvo nemenkas iššūkis. O antroji ekskursijos dalis tapo ne tik pojūčių, bet ir jausmų katalizatoriumi.

## Tamsos pasaulyje

Išdalinus dalyviams baltąsias neregio lazdeles ir davus kelias instrukcijas, kaip orientuotis aplinkoje bei ieškoti parodos eksponatų, mes, regintieji, buvome paleisti į tamsos pasaulį, visiškai nepasiruošę visam jo beribiam didingumui... Užteko bent kartą apsisukti aplink savo ašį, ir ką tik sėdėta, įsiminta, jausta kėdžių salelė patalpoje išnyko amžiams. Likai tik tu ir bekrastis tamsos vandenynas. Greitai tą vandenyną skrosti pradėjo nerimastingi besidaužančių į objektus lazdelių garsai, trokštantys padėti vedančiajam surasti eksponatus. O kaip sunkiai jie leidosi atrandami...

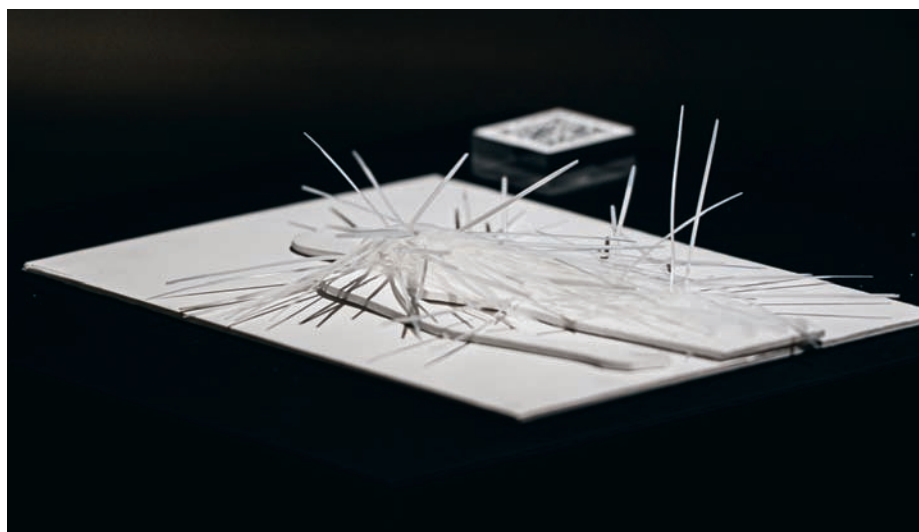
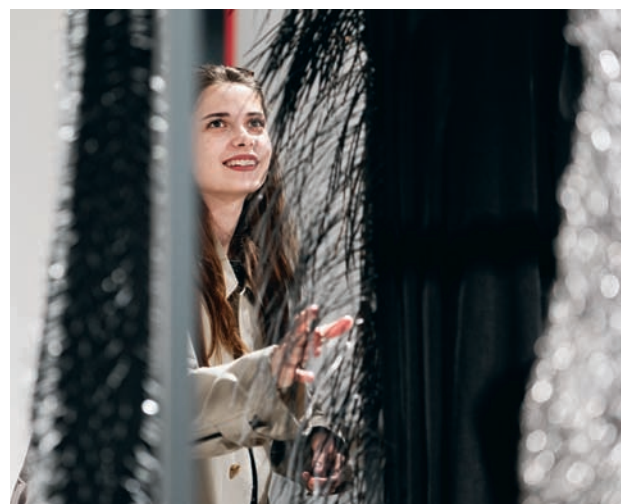
Štai lyg ir siena, štai kolona, štai kolegų koja, kurią ką tik draugiškai pabaksojai. O kur eksponatai? Juk dizainerė suintrigavo ieškoti drabužių iš ką tik tyrinėtų medžiagų, taip pat ir taktilinių nuotraukų, kurias liečiant galima suprasti ar atspėti vaizdinį. Bet kurgi jie visi išslapstyti?.. Negi salėje yra tiek erdvės, kad šitaip blaškantis nė vienas eksponatas neatsiranda judėjimo trajektorijoje?.. Girdi, kaip kaimynas jau rado nuotrauką, kitas jau tyrinėja kostiumą... Kur? Kur jie visi?.. Įsiplieskia pyktis. Aplanko ir baimė, kad desperacijos ašaros sudrėkins skoliną raištį. O gal išvis geriau būtų sviesti tą raištį ten, iš kur paimtas, ir tiesiog grįžti prie matomo pasaulio, kuris toks paprastas, pažintas, nebaisus?



## Atradimo džiaugsmas

„Čia, ateikit čia, čia yra kostiumai“, – kaip tik tuo frustracijos momentu signalizuoja kolega. Pasigirsta dar keli kvietimai iš sėkmingesnių eksponatų atradėjų. Ausys įsitempia, gaudo balsus ir lazdelės vedamas kūnas slenka garso šaltinio link. Po kelių lazdelės mostų ir nepailstančio kolegų raginimo pagaliau atsiranda eksponatai. Ištiesta ranka liečia kažką švelnaus ir pūraus. Tikrai kostiumas. Gal iš kailio, gal iš plunksnų? Štai ir taktilinės nuotraukos stalas. Pirštai seka iškilumus, protas bando lytėjimo signalus išversti į vaizdą. Veltui, tačiau atradimo džiaugsmas nesumenksta. Štai dar vienas kostiumas, šįkart iš kažko šalto ir šurkštaus. Ar tai... vinyso? O čia minkštas kito dalyvio petys ir skambantis juokas susidūrus erdvėje.

Tyrinėjimus užbaigti kviečia dizainerės balsas, kurio link visas lazdelių būrys plaukia viena garso banga. Nusiėmus raiščius ir po truputį vėl praregint užplūsta palengvėjimo jausmas. Beribis tamsos vandenynas susitraukia į aiškią baltomis sienomis suformuotą erdvę. Grįžta laikas – laikrodis rodo praėjus valandą nuo ekskursijos pradžios, o atrodo, jog šis procesas truko neapibrėžiamą amžinybę... Eksponatai įgauna spalvas ir formą. Dalyviams „grįžta“ veidai ir akys. Bet manasis veidas šypsena nesušąžina. Koks tolimas, nepažįstamas ir bauginantis regintiesiems yra neregių pasaulis. Koks svetimas juslių pasaulis, neturint vizualinio patvirtinimo. Kokia ribota yra fantazija, kai visi daiktai jau iškart turi matomas formas. Koks tolimas ir neprieinamas yra menas, kai nėra galimybės jo patirti nematant. Koks jautrus ir daug daug jausmų bei minčių gimdantis yra G. Labanauskaitės darbas.



G. Labanauskaitės parodoje „Jausmas“.

Eglės Sabaliauskaitės nuotr.

# Pasmerktųjų nebūti

Sondra Simana. Potvynis *Bohemoje*. Romanas. Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, Vilnius, 2025, 290 p.

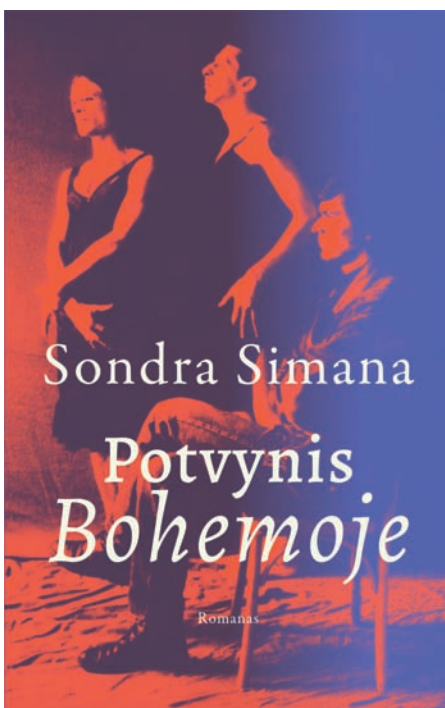
Sandra BERNOTAITĖ

Sondros Simanos romaną „Potvynis *Bohemoje*“ pasakoja apie Klaipėdos bohemos gyvenimą tam tikru, mūsų kultūrai svarbiu laikotarpiu – sistemos lūžio metu. Autorė šią istoriją kuria savitu būdu: išardo tai, kas jau žinoma, ir mėgina surinkti iš naujo. Tai daroma dekonstruojant subkultūrinę grupę į paskirus balsus, o vėliau rekonstruojant jų sambūvį kaip visumą. Ji suskamba mūsų sąmonėje po skaitymo, užvertus knygą.

Kūrinys fragmentiškas, be aiškios siužetinės linijos, audžiamas iš balsų, archyvinių duomenų, nuotrupų, fotografijų, išnašų – iš viso to, kas buvo pasakyta, užrašyta, išgyventa. Autorė perleidžia per save didžiulį kiekį medžiagos ir leidžia svetimiams balsams kalbėti per save. Būtent čia atsiranda esminė literatūrinė įtampa: kada surinkta medžiaga tampa literatūra? Ar tai fikcija, ar vieno miesto kronika? O gal veikia kultūrinė rekonstrukcija – tekstas, kuriame nereikia nei pagrindinių veikėjų, nei aiškiai išskirtų siužeto linijų, o vietoj to kuriamas kultūrinio lauko modelis – galimybė, kad visa tai galėjo vykti būtent taip.

Skaitydama S. Simanos romaną nuolat klausiau savęs, kokiam žanrui ar tipui jį būtų galima priskirti, prie kokių kitų kūrinių jis galėtų glaustis, su kuo būtų prasminga jį lyginti. Norėtusi teigti, kad tiek tema, tiek pasirinktos meninės priemonės yra naujos, tačiau gali būti, kad šis naujumo įspūdis kyla iš kitos priežasties – iš pasirinkto objekto. Rašoma apie Klaipėdą, miestą su išties savitu boheminiu paveldu, kuris savo uždaru ir specifika beveik primena atskirą, kone etninę grupę. Šis kultūrinis sluoksnis ilgai buvo menkai pažįstamas kituose Lietuvos miestuose, todėl romaną neišvengiamai įgyja atradimo efektą.

Artimiausias šio kūrinio atitikmuo, kuris ateina į galvą, – Virginie Despentes „Vernonas Subutexas“, taip pat fiksuojantis bohemos kroniką ir kruopščiai inventori-



zuojantis savojo laiko „šiuokšles“. S. Simanos romaną, kaip ir „Vernonas“, yra apie vakar – tik prancūziškas ir sovietinis „vakar“ atrodo tarsi egzistuojant skirtingose planetose. Lietuviškame kontekste ryškėja sąsajos su Ričardo Gavelio kūryba, ypač „Vilniaus pokeriu“, taip pat su Jurgio Kunčino „Tūla“ ir ankstyvąja Jurgos Ivanauskaitės proza – tekstais, kuriuose fiksuota miesto bohema, jos laikysenos ir mitologija. Platesniame lauke juntama ir amerikiečio bitnikų kartos atstovo Jacko Kerouaco įtaka – romane jis minimas tiesiogiai, jo garbei švenčiama. Iš šiuolaikinių paralelių galima prisiminti Giedrės Milerytės-Japertienės „Kai Kaunas buvo Kaunas“ – nors autorė nėra grožinės literatūros kūrėja, ji taip pat pasitelkia literatūrinę formą, siekdama perteikti miesto kultūrinę atmintį. Galiausiai tam tikras giminystės ryšys sieja šį romaną su vėlyvąja Rolando Rastausko proza („Venecija tiesiogiai“) ir eseistika („Verkianti bronza“), kurioje tekstas tankus, perkrautas kontekstų, privačių nuorodų ir šifruotų biografinių detalių. Tai kūriniai,

reikalaujantys iš skaitytojų ne tik dėmesio, bet ir tam tikro iniciacijos laipsnio – be konteksto jie lieka sunkiau prieinami.

Taigi tai tirštas romaną – kaip ir kiti S. Simanos kūriniai, ypač romaną „Iškamšų kontora“, kurį esu linkusi sieti su oneirinės (sapniškos) poetikos literatūra. Sapniškumas romane „Potvynis *Bohemoje*“ pasireiškia per metaforišką, intensyvią kalbą: tropai ryškūs, įsimintini, poetiški, neretai absurdiški, todėl primena sapno kalbėjimą ar net kliedesį („mane įsitėvina bulvė su akutėmis“, 76 p.). Tačiau būtent šiame pertekliniame, ordinarumą ardančiame kalbėjime ir atsiskleidžia literatūros bruožai – tai sąmoningai pasirinkta meninė priemonė, leidžianti tekstui nutolti nuo dalykinio pasakojimo ir įsitvirtinti kaip literatūrai būdinga patirtis.

Tokio pobūdžio tekstai atsiveria skaitytojams, kurių vidinis pasaulis yra intensyvus, arba tiems, kurie kaip tik jaučia jo stoką ir ilgisi patirčių, kurių kasdienybė nesuteikia. Šiuo atveju romaną leidžia patirti 1990-ųjų atmosferą – laiką, kai buvo laužomos ribos, dekonstruojamas pasaulis, moralė, santykis su metafiziniais dalykais, kai prieinama prie savidestruktyvių, depresinių, net suicidalinių būsenų. Net kyla klausimas, ar šio romano veikėjai ieškojo šviesos. Veikiausiai taip, tačiau tai buvo žmonės, gimę uždaroje sistemoje, kuriems netikėtai atsivėrė laisvė – ir jie dar nežinojo, kas ji yra ir kaip su ja gyventi.

Antropologiniu požiūriu tai – prarastosios sovietinės kartos portretas: žmonių, kurie sisteminio lūžio metu tik pradėjo būti jauni, įžengė į brandos ir kūrybinės energijos laiką. Tai gana siauro, bet reikšmingo kultūrinio sluoksnio disekcija – ir, regis, negailestinga disekcija. Šį įspūdį sustiprina ir autorės laikysena: ji savęs šiai kartai nepriskiria, veikiausiai stebi ją iš šalies. S. Simana save pozicionuoja ne kaip klaipėdiete, o kaip vilnietę, atsidūrusią Klaipėdoje – mieste, kurio kultūriniai reiškiniai dažnai atrodo hermetiški, sunkiai priimančios naujus narius, o kai kuriais atvejais jau ir išsikvėpę, net išnykę.

# kalbėjimas

5, 296 p.

Visi romano veikėjai įvardijami pseu-donimais, jų tapatybės užkoduotos, tačiau išnašose atskleidžiama, kokie realūs žmonės veikia vienoje ar kitoje scenoje. Toks autorės pasirinkimas rodo dvigubą siekį: išlaikyti dokumentiškos tiesos ir tikrovės svorį, bet kartu pasilikti sau kūrybinę laisvę – kurti, perkurti, papildyti. Skaitytojai kviečiami į savotišką detektyvą – pažinimo procesą, kuriame reikia atpažinti, susieti, atrasti.

Romanas daugiabalsis: pasakojama iš skirtingų veikėjų perspektyvų, o dar daugiau personažų pasirodo tik kaip vardai ar veidai, nužymėti keliais štrichais. Dėl to tekstas panašus į veikėjų galeriją, kai kur – ištiesą veikėjų parodą. Juntamas bendruomenės mastas, jos apimtis, bet romane (ypač tiems, kurie neatpažįsta realių personalijų arba neskaito išnašų – juk išnašos negali atstoti pagrindinio kūrinio teksto) mažiau apčiuopiamas šių žmonių svoris platesniame kultūriniame lauke. Kyla klausimas: ką jie paliko po savęs? Ar šis romanas gali būti laikomas jų kartos liudijimu, jei pats nėra jų sukurtas? Asmenybių gausa gali virsti monologų choru, kuris per savo tirštumą skamba kaip triukšmas.

Kaip minėjau, romane nėra vienos aiškios siužetinės linijos. Pasakojimas dėliojamas situacijomis, laikantis chronologijos, kuri rekonstruota daugiausia sklaidant to meto periodiką. Autorė remiasi gausiais žurnalistiniais šaltiniais, išvardytais „Autorės žodyje“, ypač – veikėjos žurnalistės Evos (tikras vardas Ivona Žiemytė) tekstais. Būtent jos monologai jautriausi, labiausiai artikuliuoti, lengviausiai atpažįstami kaip turintys individualų balsą. Tai už romano ribų, per laiko atstumą užsimezges rašytojos ir žurnalistės autorinis „tandemas“, kuris praturtina romaną. Beje, kūrimo aplinkybėse būta ir mistiško, sapniško įsikišimo: autorės liudijimu, apibendrinti tekstą padėjo susapnuotas veikėjas Maldaugas Gurjė. Vis dėlto romane ši linija lieka neišplėtotą – atsakius nuoseklus siužeto, ji tik nužymima.

Kitų personažų balsai išsilygina, tampa sunkiau atskiriami. Pavyzdžiui, R. Rastausko, romane vadinamo Krikštatėviu, stilisti-

nė maniera literatūroje paprastai yra lengvai atpažįstama, tačiau čia ji neišsiskiria – ir, ko gero, natūraliai, nes tokio ryškaus stilisto balso tiksliai atkurti, pamėgdžioti neįmanoma. Lieka klausimas, ar šį personažą būtų buvę įmanoma atpažinti be detektyvinių gebėjimų ar išankstinės žinios apie jo buvimą romane (man pasisekė – sužinojau apie tai knygos pristatyme).

Pasakojama iš personažų vidaus – išorės beveik nematome. Veikėjai dažnai patys nesako savo išvaizdą, aprangą, patys prisistato. Jų monologai primena dienoraščius: iš jų nereikalaujama tvarkos, mintys gali būti fragmentiškos, tad dažnai skyriaus veiksmas nesusiklosto, vidinės dramos kontūrai lieka neaiškūs. Pasakojimo estafetė perduodama iš vieno balso kitam, o bendras istorijos judesys veda į tai, kaip šis bohemos žmonių ratas pamažu išeina iš pasaulio su viltimi įsirašyti ir galbūt net tapti istorija. Paskutiniuose skyriuose – vieno iš veikėjų, fotografo Sauliaus, laidotuvės.

Šiame kontekste ryškėja bohemos kaip grupės veidas ir dinamika, taip pat autorės kuriamas santykis su ja – grindžiamas artumo ir distancijos įtampa. Artumas atsiranda tuomet, kai skaitome itin intymius personažų patyrimus, pateikiamus iš vidaus perspektyvos; distancija – kai dialoguose veikėjai kalba apie savo kūrinius ar parodas taip, lyg duotų interviu kultūros institucijai ar istorikui. Būtent tokiu būdu romane kuriamas ikoniškumas. Kas yra ikoniškumas? Semiotikoje ikona pirmiausia yra ženklas, siejamas su objektu, kurį žymi. Tačiau kultūros teorijoje ši sąvoka platesnė: ikoniškumas reiškia ir tai, kad tam tikras žmogus, vaizdas ar reiškinys tampa simboliniu atpažinimo centru, aplink kurį organizuojasi kolektyvinė vaizduotė. Kitaip sakant, intymus žmogaus gyvenimas pamatomas istoriniu ar kultūriniu žvilgsniu. Tad kas yra bohema šio kūrinio kontekste? Vienas romano veikėjas ironizuoja: „Bohema – tai dviejų žodžių – boba ir hemorojus – junginys“ (276 p.). Tačiau juntame, kad tai – šis tas rimtesnio.

Romano pavadinime minimas baras „Bohema“ išties egzistavo, o potvynis iš tiesų vyko Klaipėdoje – jo metu nuskendo minėtasis fotografas Saulius. Tokių katastrofų tekste esama ir daugiau, tačiau jos neatrodo esminės: pagrindinė griūtis vyksta viduje, o gamtos stichijos veikiau ją iliustruoja. Kaip rašoma 160 p.: „Kai pasižvalgau po sovietmečio nusiaubtas *dūšias*, ne taip ir baisiai atrodo po audros suluošintas miestas.“

Dvasingumas, dar sovietmečiu itin sureikšmintas žodis (sietinas su „rusiškojo dvasingumo“ fenomenu), negalėjo būti nesvarbus tiems, kurių plaučiai sprogsta nuo deguonies pertekliaus, išnirus į laisvę. Pastebėsime, kad romane gausu krikščioniškų nuorodų – tai matyti ir veikėjų varduose (Sulamita, Jonas Krikštytojas, Amžina Mergaitė), tačiau santykis su tikėjimu išlieka konfliktiškas, maištingas. Personažai primena religinius turistus, linkusius į ezoteriką, bet ne į nuoseklią tikėjimo praktiką. Sudėtingas ir santykis su žodžiu, su tiesa. „Nes žodžiai yra tik patys sau daiktai“ (84 p.) – čia tarsi perskamba perdirbtas Immanuelis Kantas, tačiau kartu juntama ir Šventojo Rašto nuoroda („Pradžioje buvo Žodis“), kurios sakralumas romane nuosekliai laužomas. Kitoje vietoje, nuotraukoje (knygoje jų gausu, jos kuria paralelinę pasakojimo liniją) matomas užrašas ant sienos: „Žodžiai yra beprasmiškie“ (112 p.), dar kitur: „Svarbiausia nieko neišsakyti iki galo (...) žodžiai yra gražūs, apvalūs, pūkuoti, tokie tobuli, kad norisi kuo greičiau jais atsikratyti“ (190 p.).

Nuodėmės atspalvis persmelkia veikėjų monologus. Tarpusavio susikalbėjimo beveik nėra – žmonės jungia bendras laikas ir vieta, o ne dialogas. Personažai reflektuoja buvimą pragaros būsenoje: kartais tai įgauna atvirai suicidalinių nuotaikų pavidalą, kartais nušvinta trapios vilties blyksnis (per Velykas yra tikimybė peršokti vienu pragaro ratu aukštyn, guodžiasi žurnalistė Eva).

Žodis „maištininkai“ romane skamba nuolat: bohemos žmonės neišvengiamai maištauja, vardijamos įvairios kryptys, prieš ką jų maištas nukreiptas. ►

◀ Tačiau lieka neaišku, už ką jie maištauja – maištas apibrėžiamas ne pozityvia, o negatyvia logika, kaip nuolatinis „prieš“, neturintis aiškios „už“ atramos.

Tam tikrą užuominą galima įžvelgti santykių su Dievu. Jis romane dažnai rašomas mažąja raide, tarsi sąmoningai nužeminant ar kvestionuojant sakralumą. Šią laikyseną sustiprina ir personažo Dantės išsakyta frazė: „Žmonės, aš nelaukiu Godo! Todėl ir sėdžiu, kad jis čia niekada neateitų ir neužimtų mano vietos“ (199 p.). Bohemos maištas atsigrežia ne tik prieš socialines ar kultūrinės struktūras, bet ir prieš pačią laukimo, tikėjimo galimybę. Kai finale, vieno iš buvusių Klaipėdos *gliukų* balsu svarstoma apie praetį, teigiant, kad „tai ne nostalgija, bet jaunystės laikas“, mintyse suskamba klausimas: bet ar jaunystė gali pateisinti tokią savidestrukciją?

Ryškėja šios kartos tragedijos ašis: tikima tuo, kas patiriama juslėmis, tikra laikoma tai, kas pasakoma ar parašoma, žmogus suvokiamas kaip visa ko pradžia ir pabaiga. Gimę nelaisvėje jie nesugeba būti laisvi ir, apsvaigę nuo savo pačių judesio intensyvumo, artėja prie savinaikos ribos. Po mirties – nieko, tačiau kartu nujaučiama, kad tai vis dėlto ne pabaiga. Kas tada lieka? Kas ir koku pavidalu perneša jų atmintį? Atrodo, kad jie patys nesiekė įsiamžinti, nes atmetė amžinybės tikrumą. Tai judėjimas myriop – girtas, šokantis, dainuojantis, žaidžiantis. Jų balsai skamba kaip monologai, aidu atsimušantys į pačių susikurtą geležinę uždangą. Tai pasmerktųjų nebūti kalbėjimas.

Manau, kad „Potvynis *Bohemoje*“ svarbus Lietuvos literatūros kontekste. Jis papildo miesto – šiuo atveju Klaipėdos – istoriografiją literatūrinio būdu, suteikdamas balsą laikotarpiui, kuris dar nėra iki galo reflektuotas. Tai bandymas užrašyti laiką, kol jis dar nėra nusistovėjęs ir virtęs istorija.

Galbūt todėl perskaičius romaną atmintyje išlieka ne tos žmonių grupės istorija, o jų gyvenimo būseną. Ir miestas po audros, ir žmonės po sistemos griūties, ir balsai, kurie nori būti išgirsti, nors patys nežino, ką nori pasakyti.

## Nida TIMINSKAITĖ

\*\*\*

jūra – tai tokia egzistencinė forma smėlėtomis briaunomis besiliečianti su kitomis egzistencinėmis formomis nebūtinai prieštaraujančiomis viena kitai arba tapačiomis tapatumas ar adekvatumas būdingas tik lego kaladėlėms iš kurių bandai sudėlioti kažkieno gyvenimą nebūtinai gražų, bet būtina – ryškų nes tokia yra lego kaladėlių žaidimo sąlyga blankūs, migloti, smėliniai gyvenimai retai kam bebūna įdomūs juos darosi vis sunkiau parduoti jie dažnai neatlaiko konkurencijos arba visai pardavimui netinka nepaklūsta pasaulio taisyklėms ir dėsniams nes migla ir smėlis nevalgomi jais sriubos nepasūdysi, kurioje daržovės vis dažniau apsimetinėja lego kaladėlėmis tikriausiai toks ir bus ateities maistas kai žmonija galutinai persikraustys į marsą kai jau visa žemė bus sunaikinta ir egzistuoti neįmanoma bus net jūroje pilnoje lego kaladėlių ir kitokio plastiko o visos žuvys seniai bus tapusios plastikinėmis barbėmis prarytomis leviatano kuris niekada nebus sunaikintas...

## apie keistumą

keistos šalies labai keistame mieste liūdesio gatvėje gyvena seniai besmegeniai o triumfo gatvėje gyvena vandens vorai-čiuožikai ir kamuolių gaudytojai kurie vakarais po sunkaus darbo stato fejerverkus – jie yra tikri savo dalykų meistrai seniai besmegeniai niekaip negali su jais susilyginti jų sniego kamuoliai turi priklausomybę orų prognozei ir sezoniškumui todėl seniai besmegeniai yra tokie liūdni jų liūdesio gatvėje parduotuvių lentynos tuščios bet užtat jų širdys yra pilnos liūdesio skirtingai nuo vorų-čiuožikų ir kamuolių gaudytojų

kurių gatvėje visuomet šventė bet seniai besmegeniai moka užduoti įvairius klausimus apie liūdesį pasiskirstę komandomis vieni klausimus uždavinėja

kiti atsakinėja (komandiškumas čia labai svarbus kaip ir vorų-čiuožikų bei kamuolių gaudytojų gatvėje) komandos smulkina smulkina smulkina klausimus iki tol, kol jie susmulkėja iki apdrabos ir snaigių iš kurių vėl lipdomos sniego gniūžtės ir ridenami nauji seniai besmegeniai kurie iš karto turi klausimų – atsakymų DNR.

\*\*\*

banguojančia jūra grįžta jaunystės prisiminimai bėgant pakrante vis sunkiau laiko kilpą įveikti apribojančią gražias ir beprasmes dienas plokštumos lūžta laikinumu ar atvirksčiai – begalybe laukti – ko? Ilgėtis – ko? laukiau... niūriame danguje su boluojančiu kryžiumi šventadienio mišios susikaupęs angelas skaito knygą pridėjęs pirštą prie lūpų lelijom pražydes dangus turėtų būti dangaus karalystė...

## naujokynas

naujokyne galima melstis visų penkių kontinentų kalbom didžiosios maldos namuos pasikeisti padangas, profesiją, pažiūras, rasę, hobį ir sąžinę iki išprotėjimo mušti būgną žiūrint į nostalgikai ir labai simetriškai rūkstančius kaminus su pačiužomis žiemą vasarą skrieti ledu kai jau kitos išeities nebelieka pabendrauti apie sugedusį liftą ir kaimynų vilkšunį (jeigu moki teisingą kalbą ir nereikia vertimo) apie mopsą ir pudelį

paliekantį krūvą po alyvų krūmais  
 čia greit gali išmokti naudingų profesijų –  
 beldimo, kalimo, smūgiavimo ir vartojimo –  
 svarbiausių egzistencijos formų –  
 be abejo – matematikos, – pavyzdžiui, kad  
 už tris tuščius mineralinio butelius  
 gali nusipirkti  
 dvi prancūziškas arba kaizerio bandeles  
 (vakare – gal ir visos trys išeity)  
 o kur dar gelžkelis  
 akimirksniu išmokantis geografijos  
 susileidus trūkstama dozę  
 šaunantis vertikaliai  
 ir nuskraidinantis tiesiai  
 į rumuniją, graikiją, baltarusiją  
 ar kitas draugiškas (arba nelabai) šalis  
 ir, aišku, sosnovskio barščiai  
 bei kitos invazinės rūšys  
 giliai įsiskverbę į sąmonę  
 (jei pristigtų tikėjimo arba kaifo)  
 išmokys botanikos pagrindų

\*\*\*

kai uždrausta turėti prisiminimų  
 jie – kaip konservai rūsyje  
 pelija, genda ir po truputį nyksta  
 užmiršti  
 ir vargu ar kada nors bus atidaryti  
 jų saldų ar acto su prieskoniais skonį  
 gali laikyti atmintyje  
 kol atsivers durys į tamsą arba nežinią  
 į prastą orą, polemiką ir leksiką –  
 be jokio perspėjimo, lifto mygtuko  
 ar raudonos- žalios lemputės  
 .....  
 prisiminimai ir nedirbtinis intelektas  
 galbūt bus atradimas  
 neskubančioms ateities kartoms

\*\*\*

nesuprantu  
 kodėl tau taip patinka šiurpės  
 juk nesi nei sukniastas airis  
 su nesibaigiančiu *helovynu*  
 ir byronu  
 nei lenkas  
 kad galėtum jas mėgti tradiciškai  
 kaip dluogošas mėgęs vilniaus istoriją

esi toks lėtas lietuvis  
 neišėjęs iš karaliaus mindaugo laiko  
 ar sugrižęs į jį  
 europos žygūnui papūtus į *litus tubą*  
 kai sostapily  
 kanalizacijos dar nebuvo nė kvapo  
 (netiesa – kvapas buvo ir gana aštrus)  
 patinka tau dvelkti  
 tais viduramžių aromatais  
 nors tu ką –  
 pilti srutas pro atvirą langą  
 bursoj šnekėtis su kaukole  
 gryniausia lotynų kalba  
 su edgaru allanu poe  
 persimest epitetais  
 mosuot dviašmeniu kirviu  
 kai jau būna po visko –  
 šiurpės jau eina į pabaigą  
 o migloj paskendus  
 prisimerkus diena  
 tik prasideda...

\*\*\*

būna namų su tiksinčiais laikrodžiais  
 kur laikas yra išlaikytas vynas  
 duozuojamas ketvirčiais valandos  
 kur prisiminimai –

ketvirčiuotas prabėgęs laikas  
 įrėmintas tarp dviejų rodyklių  
 seno tiksinčio laikrodžio  
 kur gali suvokti laiko  
 formą ir tapatybę  
 esančią čia ir dabar  
 arba pasukti rodyklę atgal  
 lygiai tiek  
 kiek gali  
 ar norėtum...

## kuldyga

didžiojoj kunigaikštystėj  
 kiekvienas sostapilis  
 turi kvapą, formas, spalvas  
*goldigen* – aukso epochos  
 auksinis miestas  
 ak, ten už kreivos gatvelės posūkio...  
 nuostabus namas aplaupytais dažais  
 su baroko kaminiais ir karnizais  
 ak, ten upelis vargiai įsispraudžiantis  
 tarp dviejų namų...  
 ak, dar viena šiaurės venecija...  
 tik žymiai autentiškesnė

aukso sostine,  
 kaip tau pavyko  
 neprarasti veido  
 išgyventi nesužalotai  
 šitiek šimtmečių?  
 toks nejaukus ilgesys  
 apima ir pavydas  
 aptinkant vietas kuriose  
 lyg ir kadaise buvota –  
 grindinys tikrai menantis  
 dailų hercogo batą ►



Vyto Karaciejaus nuotr.

◀ šventosios anos bažnyčia,  
ak, čia krikštijosi didikų dinastijos –  
anuomet katalikai uolūs  
keldavosi rytmečio maldai  
žadinami anos laikrodžio

barokas miegojo ilgai  
kad jį atrasčiau iš naujo  
nesapnuoju ne,  
bet kažką čia esu patyrusi  
gal miesto aikštėj  
ar prie senojo tilto  
gal name menančiame  
shakespeare'o laikus  
gal prie krioklio  
kuriame pasak padavimo  
skraidė lašišos  
o žvejai jas gaudė  
tiesiog į krepšius  
čia, žinoma, būta ir uosto  
vytine galėjai nuplaukti  
net iki mėmelio,  
karaliaučiaus ar dancingo  
arba atkakti iš žemaitijos

tik svarbiausiojo ženklų –  
hercogo pilies nebėra  
kaip pasakoj kaip pasakoj  
pradingo didinga pilis –  
su visu auksu skradžiai  
žemę prasmego...

## sunku

sunku  
susitikti su įkaitusiais poetais  
vis skelbiančiais pasaulio pabaigą  
sunku  
susitikti su nervingomis poetėmis  
rašančiomis savo biografijas apie motinystę  
sunku  
susitikti su kritikais  
nežinančiais, ką jie kritikuoti turėtų  
sunku  
komunikuoti su žurnalistais  
išplautomis smegenimis  
sunku  
būti ten, kur visai neturėčiau būti  
sunku  
nebūti sumautoj situacijoj  
ar velnių priėdusių pozityvų šešėliuose  
sunku  
kai kurtieji tavęs nemato  
o akieji negirdi

sunku  
susitikti su tais,  
kurie kaip rado, taip ir paliks  
sunku  
kalbėt apie viltį  
kai jos nėra

.....  
klasifikuoju  
prismeigus smeigtukais  
dedu į stalčių  
visus neįvykusius pokalbius...

\*\*\*

ko gi tu nori, žmogau?  
persmelktas sovietizmo kultūros  
dažnai negalys pasirinkti  
tautybės ir rasės  
be numanomos gyvenamos vietos  
be vietos  
savo ar svetimo kūne  
spjaudantis ant stabų ar slaptai juos  
garbinantis  
visomis įmanomomis religijomis  
rengiantis  
juodąsias mišias  
apsirengęs  
nutrintu nietzsche's paltu į kurį tu  
vargiai  
telpi su savais skauduliais  
ir sava filosofija

ko gi tu nori, žmogau?  
nekeniti tu buržujaus, bet mielai juo  
taptum  
jei tik likimas pamotų pirštu  
sektum  
jį tarytumei šuo  
laižytum rankas  
ir garbintum  
pavadėlį, nes tau jau koktu  
nuo destruktivios tavo  
laisvės  
nuo tavo geidžiamo  
vaisiaus  
kurio tu niekaip pasiekti negali  
ir galiausiai ištari –  
jis man šlykštus  
tas tavo sodas ir jo vaisiai, viešpatie...  
šlykšti angelų padermė  
ir jų giedamos giesmės  
šlykštus tavo rytas, nes po jo neišauš diena  
o rausvų kalnų viršūnėse trūksta oro –  
jis skirtas  
tik angelams, bet ne tokiems kaip aš –

be numanomos gyvenamos vietos  
be vietos savo ar svetimo kūne...

.....  
ar nemanai  
kad keisti tie nemunai  
kurie šiandien srūva į jūrą?

\*\*\*

gamtai vaidinant žiemą  
(tik labai neįsijautus)  
trečią nakties  
pro langą į mane spoksojo  
romantizmo mėnulis

nemigai drumsčiant tyliąją naktį  
mąščiau apie baisiai triukšmingus metus  
už virpančių durų  
skaudžiai raudoni gėlių žiedai  
prasivėrė į baltą nebūtį –  
baltom parašėm atkeliavo žiema  
ir privertė širdį suklusti

o pasaulis vertės per galvą –  
deganti žemė dalino vargšams maldas  
ir išmaldą geresniems likimams

gamta sukuso, bet per vėlai –  
vėjas nunešė žodžių valtis į jūrą  
kurioje jau seniai nugrimzdę laivai  
iš prabėgusių amžių sapnų retorinių

raktai staiga prarado prasmę:  
nerakino išlaužtų durų  
su visais pasaulio turtais už jų

išbyrėjo pačių gražiausių rūmų  
seni langai  
visiems užmiršus kas juos pastatė  
ir kam jie skirti

kaip ir tie nereikalingi daiktai –  
užmiršti nenaudojami pašto ženklai  
laiškams iškeliausiems į nebūtį...

praeito amžiaus  
praėjusių amžių  
išblukę kolekcijos  
bibliotekose  
ir senolių atmintyje...



Alma Riebzdaite. Be pavadinimo.

# Covidinė kalė

Alma RIEBŽDAITĖ

Su Covidu, kaip gimtadienio dovana iš sesers, kuri, žinoma, apie šią dovaną, įteiktą sykiu su kremais nuo spuogų, nieko nežinojo, Misisipė į juodą glaudų kamuolį susisuko vos per tris dienas. Iš pradžių darėsi silpna, ir Misisipė, kaip visada, pagalvojo, kad čia jos psichologinės problemos, todėl, neberasdama jėgų darbui, vis dar mokėsi anglų kalbą ir darė mankštą. Po sesės skambučio ji suprato, kad veltui dėl silpnumo vertė visą kalnę sau, tai buvo Covidas. Reikia pasakyti, kad buvo trečioji diena, ir ji dar nežinojo, kas yra p. Covidas, net neįtarė. Ji laikėsi visų reikalavimų, bet į p. Virusą Covidą Nr. 19 visada žvelgė gana atsainiai ir net buvo linkusi ta tema filo-

sofuoti, žinoma, neįsiveldama į sąmokslų teorijas, nors viena jų beveik ir buvo Misisipę pričiupusi dar pačioje karantino pradžioje. Kadangi sąmokslų teorijos remiasi nepatikrintais faktais ir yra žmogaus proto bandymas sudėlioti baugius ir nepaaiškinamus dalykus į lentynėles, kad būtų aiškiau, kad pasijustų saugiau ir turėtų štai po ranka atsakymą kaip raktą Nr. 13 ar 12, kuriuo gali atsukti arba prisukti tam tikrą varžtą ir net įsivaizduoti, kad kontroliuojai pasaulį. Todėl tokių pasakų mes jums ir neseksime.

Ketvirtą dieną ji su p. Covidu susisuko į tokį juodą tamprų kamuolį, kad atskirti, kur yra Misisipė, o kur p. Nr. 19, jau jokių būdu nebegalėjai, tačiau gerai išsižiūrėjęs tame besisukančiame kamuolyje galėjai pastebėti dar vieną būtybę – kalytę Leticiją. Kalytė Leticija tapo Misisipės ir p. Nr. 19 glaudaus

kamuolio kaline, kurią Misisipei žūtbūt reikėjo ryte ir vakare ištraukti iš to kalėjimo ir išvesti pasivaikščioti į lauką.

Misisipė visiškai nebuvo pasiruošusi susitikimui su p. Covidu, ji net neturėjo paracetamolio! Dėl paracetamolio ji ir nesijaudino, nes p. Covidą buvo pasirengusi įveikti nieko nedarydama ir tris dienas visiškai nemušdama temperatūros, leisdama virusui degti jos kūno karščio pragare ir šitaip jį visiškai susvilinti.

Jos planas, žinoma, neišdegė, tačiau didžiausia problema tapo iš to pragaro ištraukti kalytę Leticiją ir išvesti ją pasivaikščioti. Ji pradėjo ieškoti, kas galėtų priglauti ir pagloboti Misisipės širdies draugę ir paguodą kalę Leticiją.

Misisipė paskambino sūnui Vincui, kuris labai mylėjo Leticiją, tačiau So-Pranas, Misisipės buvusysis, su tuo niekaip nesutiko. Įtikinti, kad šunį be jokio antkaklio galima parsivežti iš viršaus dezinfekuotame maiše su užtrauktuku ir iš karto parsinešus išmaudyti vonioje, nepavyko. Ir Misisipės viltys matyti laimingus savo vaikus su laiminga, nes beprotiškai mylima kale žlugo.

Tada ji kreipėsi į vienintelį sveiką likusį savo tėvą, nes motina slaugė sergančią besilaukiančią seserį kitame mieste.

Tėvas pasakė bijantis, kad šuo jį gali užkrėsti, ir todėl covidinio šuns jokių būdu paiimti negalys. Misisipė patikino skaičiusi, kad naminiai gyvūnai viruso neperneša, tačiau tėvas pasakė, kad viruso gali būti likę prikibę prie šuns pėdų ir kailyje. Šuo galys pasipurtyti ir paskleisti virusą.

Neliko nieko kito kaip iš karščio pragaro kartu su kalyte Leticija ištrūkti į lauką, kuriame lijo! Pragaras ir lietus iš pirmo žvilgsnio atrodo visiškai tarpusavyje nederantys deserto sluoksniai, pridėkime prie viso to begalinį beribį džiaugsmą – brangiausią pasaulyje būtybę, kuri išsižiojusi laksto, vėpso, entuziastingai vizgina uodegą ir *nešika*. Ji neatlieka gamtinių reikalų tiek ilgai, kad siera pradeda veržtis iš Misisipės akių. Ir ji, deginama pragaro ugnies, kantriai juda lietuje, kol jos meilė padaro gamtinį reikalą. Ji net atranda, kad šuo ištvėria į lauką išvestas vieną kartą. Ir veda jį savo šunį jau naktį, sutemus, kai niekas nemato, juk ji daro nusikaltimą, nuo kurio neturi kur dingti. Covidinė moteris, kuri turi covidinę kalę, prie kurios niekas nenori prisiliesti. Viena akimirka, ir ji tapo atstumta raupsuotąja. ►

◀ Išeidama į lauką ji užsideda kaukę, dezinfekuoja rankas ir stengiasi nesiliesti prie rankenų – šiame pasaulyje Misisipei nėra nieko baisiau kaip apkrėsti kitą žmogų.

Tėvas atveža ir prie durų palieka maisto iš netoliesie esančios valgyklos, mineralinio ir vaistų.

Prasideda nesėkmingas temperatūros mušimo etapas. Pasirodo, visų šalių ir visų laikų vaistinėlės karalius paracetamolis sumažinti p. Covido Nr. 19 užkurtą pragaro karštį yra bejėgis, prasideda fiksuotų, keistai valdomų minčių haliucinacijos. Dažniausiai tai kažkokios sustabarėjusios mintys, iš kurių po ilgos kankynės išsivaduoja atlikęs kažkokį keistą metafizinį mentalinį judesį, kurio niekaip nepaaiškintum. Gydytojas pataria didinti vaistų dozes, pataria ir senąjį gerą ibuprofeną 600, kitą mūsų vaistinėlės prinčą, tik su didesne karūna. Tu verdi katile, po kuriuo dega kaitri ugnis, ir jei iš pradžių suprakaituotus rūbus dar skalbi ir džiovini, tai būnant katile jėgos senka ir tu šlapius nuo nuogo kūno nutrauktus rūbus jau tiesiog džiovini iki kito karto, o patalynę apverti.

Misisipė ryte virtuvėje verda sau arbatą, kai, padariusi staigesnį judesį, staiga supranta, kad nebėra jos dešinės kūno pusės, ji jos neapčiuopia. Pagaliau po ilgų ir lėtų pastangų jai pavyksta atrasti erdvėje savo dešinę ranką. Surasti ir suprasti, kad turi realią dešinę ranką, yra svarbus atradimas.

Covidinė kančia darosi vis labiau nepakečiama. Ji skambina tėvui ir sako, kad reikalai yra rimti, kad nieko nebus, ir jis turįs paimti šunį. Ji turi planą, kaip jis galėsįs paimti šunį prie jo nesiliesdamas. Jis tiesiog turi ateiti, ji išleis šunį pro duris, šuo seks paskui jį, tėvui reikės šunį kur nors uždaryti, maitinti ir išleisti. Tėvas sutiko, ir nuostabiausia ir labiausiai visų mylima kalytė Leticija, kuri voliojosi su Misisipe lovoje, buvo nuglostyta ir raivėsi kaip įmanydama reikalaujama švelnumo, atsidadė tvarte. Planas pavyko, taigi ir Kristus gimė tvartelyje.

Dabar jau Misisipė viena ir gali gydytis. Ji išgeria vaistinėlės princo su milžiniška karūna, pabunda naktį šlapiame šaltame vandenyje, niekaip negalėdama suprasti, kur ji yra. Pagaliau jai pavyksta susiorientuoti, kad ji ne šulinyje, o savo kambaryje. Paryčiais vėl kyla temperatūra, bet prieš tai turi būti išgėrusi tris kibirus vandens kaip karvė. Turi viską planuoti: skysčius, temperatūros kilimą, mušimą, persirengimą.

Paryčiais ji vėl susideda su galingu vaistinėlės princo, atrodo, jog vanduo iš jos kūno niekada nepalies tekėti, ji nueina į virtuvę persirengti ir nuo staigesnio judesio vos nepraranda sąmonės. Planas pasipildo dar vienu punktu, pavyzdžiui, nueiti iki tualetu ir nenuolpti, nes esi vienas.

Skambina tėvas, klausia, kaip ji jaučiasi. Misisipė jaučiasi blogai, sako, kad reikia greitosios. Tėvas susijaudina, Misisipė girdi, kaip ragelyje jis vos valdo verksmą.

Misisipė skambina greitajai. Atvažiuoja. Klausia, kas jai yra, ar ji viduriuojanti kraujais, ar jau dūstanti. „Oj, ne, – sako, – su jumis viskas gerai, situacija gera, jūs nemėlynuojate. Tik pažvelkite į save, jūsų net skruostai raudoni.“ Kalbėjo jie maloniai ir buvo rūpestingi, persirgę Covidu.

Tėvas skambina vėl ir kalba, kaip ramiai į viską reaguoja motina. Jos net p. Covidas Nr. 19 nesugebėjo paimti. Vieną dieną užpuolė, bet kitą dieną Misisipės motina, sena smulki ir išbalusi moterėlė, lyg niekur nieko gėrė kavą ir valgė pusryčius.

Kitą dieną Misisipė pasikalba su savo gydytoju. Praėjo savaitė, ir Misisipei atrodo, kad gerėja, temperatūrą pavyksta jau numušti ir su vaistinėlės karaliumi, kyla ji rečiau ir yra mažesnė. Pulsoksimetras rodo tai vienus, tai kitus duomenis. Vėl atvažiuoja greitoji. Konstatuoja, kad ji nedūsta. Reikia, kad pradėtų mėlynuoti, tada veš. Ir vežti jie patys niekaip negalį. Iškvies iš šiaulių specialią covidinę būdą... „Mes negalim tavęs vežti, tokie Vyriausybės įsakymai.“

Jai net pavyksta susisiekti ir pasikalbėti su garsiuoju psichoterapeutu Žanetu Vasiliausku. Į jį Misisipė kreipėsi labiau kaip į pažįstamą gydytoją, kuris galbūt jai galėtų padėti patekti į ligoninę. Tačiau jis ją guodė pokalbiu, aiškindamas, kaip žmonės kenčia. Misisipė jam dar spėjo pasakyti, kodėl nutraukė psichoterapiją ir kad buvo labai ant jo supykusi, bet dabar jau viską atleidžia. Ji norėtų jam dar kai ką pasakyti ir galbūt jai pavyks visiškai ir iki galo užbaigti geštalto ratą su garsiuoju Žanetu Vasiliausku, kuris laiko save tiesmuku žmogumi, galinčiu lepletėti tai nei šį, nei tą.

Misisipė įtemptai galvoja, kaip nutaikyti tą momentą ir išsikviesti greitąją, kai jau pradėdi dusti, bet dar nesi uždusęs, kai pradėdi mėlynuoti, bet dar nesi visai mėlynas. Viltis maža, bet gal jai pavyks nutaikyti tą momentą, nes Misisipė yra moteris ir gerai orientuojasi atspalviuose.

Tą pačią naktį ji atkrinta, temperatūra kyla ir kyla, prasideda kosulys. Temperatūra kyla naktį, dieną ir vėl naktį. Temperatūra kyla ir kyla be atokvėpio, be atvangos. Ji nebepajėgia kontroliuoti temperatūros kilimo, mušimo, persirengimo, visiškai nebegali užmigti, noras valgyti absoliučiai dingsta. Antro Covido ji nebeįstvers. Ji guli ir supranta, kad viskas, pabaiga: apsitarnauti ji jau nepajėgs. Kančia darosi nebepakečiama, ir ji pradeda norėti mirti, mintyse apžvelgia nusižudymo įrankius namuose. Deja, nieko neatranda... Kyla mintys tiesiog išeiti į gatvę ir eiti, kol nukris. Galbūt tada kažkas iškvies greitąją ir ją išveš...

Tą dieną sesė baigėsi saviizoliacija.

– Gal tu gali atvažiuoti ir mane paimti pas jus su mama?

– Taigi viskas uždrausta, Velykos, visur policija...

– Tu pasakysi, kad važiuoji lankyti seno vienišo tėvo, turėk pasiėmusi puodą maisto, o dėl savo saviizoliacijos aš pasakysiu, kad užsikimšo kanalizacija ir turiu pakeisti saviizoliacijos vietą... Aš prisiimu atsakomybę... Galiu oficialiai pranešti, kad pakeičiu saviizoliacijos vietą... Maldauju, atvažiuok, paimk mane...

Staiga prieš tai buvęs švelnus sesės balsas tampa nepaprastai piktas:

– Klausyk, kas tau, *blet* yr, depresija ar covidas? Kas tau, gal tau nagai mėlynuoja, kraujais *šiki*? Gulėk ir sirk, *blet*, sau ramiai...

– Aš nebegaliu, nebepajėgiu, maldauju...

– Pati pagalvok, aš nėščia, visur policija, tau visą laiką atrodo, kad mes nesirūpinam tavim, o iš tikrųjų rūpinamės...

Ragelyje pasigirsta motinos balsas:

– Na, praeis šventės, Velykos, atlaisvins kelius, palauk tas dvi dienas...

Dvi dienos. Būtent tiek laiko, kiek reikia numirti.

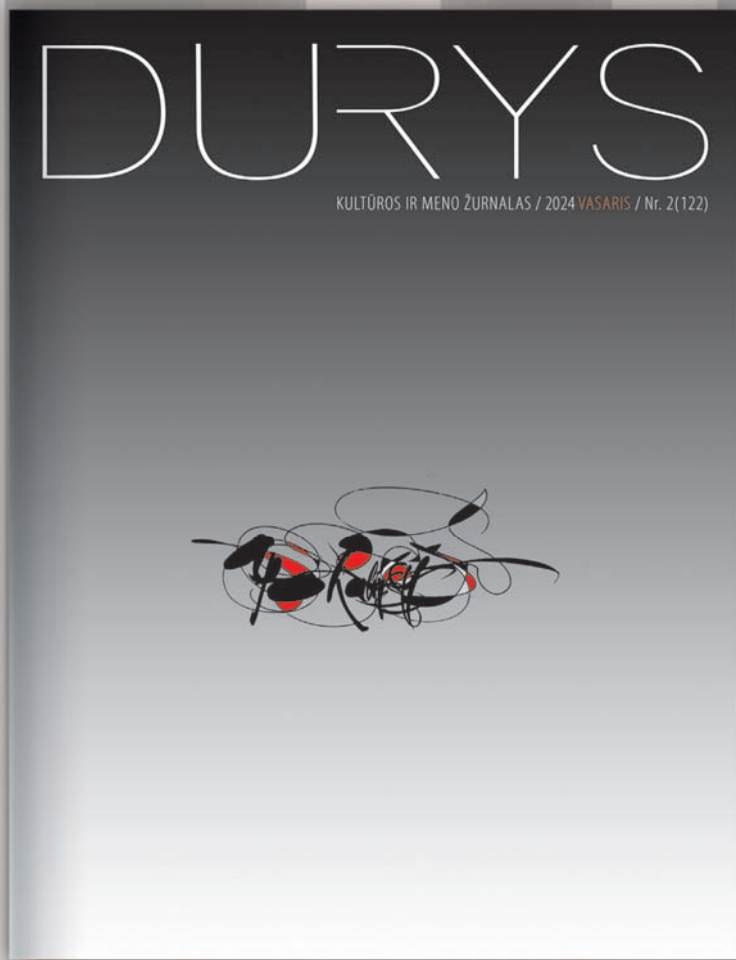
Misisipė Velykų rytą trečią kartą skambina 112.

– Prašau, sujunkite mane su greitąja...

Ragelyje pasigirsta linksmas balsas, eteryje girdėti triukšmas. Taigi Velykos. Dispečerės balsas tampa piktas, jis vėl klausia apie kraujus iš vidurių.

Tikriausiai tomis šventinėmis dienomis Misisipė tapo labiausiai nusibodusiu covidiniu žmogumi Lietuvoje greitąją pagalbą teikiančioms tarnyboms, kurios buvo kantrios.

# Klaipėda



## MĖNESINĮ KULTŪROS IR MENO ŽURNALĄ „DURYS“ GALIMA PRENUMERUOTI Į NAMUS

Perkant dienraščio „Klaipėda“ redakcijoje  
vieno numerio kaina –

**1,60 Eur**

Prenumeruojant Lietuvos pašte  
vieno numerio kaina –

**3,36 Eur**

Dienraščio „Klaipėda“ redakcijos adresas: Naujojo Sodo g. 1A, „K centras“, I aukštas.  
Detalesnė informacija tel.: +370 46 397 713, +370 46 397 714.



ISSN 2351-5848

9 772351 584003

A white rectangular box containing the ISSN number 2351-5848 at the top, a standard barcode in the middle, and the number 9 772351 584003 at the bottom.